

Han col·laborat en la confecció d'aquesta ruta:
In the edition of this route have collaborated:

Patronat Municipal de Turisme de Sitges
Consorci del Patrimoni de Sitges
Gremi d'Hostaleria de Sitges
Grup d'Estudis Sitgetans
Associació de Guies Informadores de Sitges

Oficina de Promoció Turística
Mallorca, 244. 08008 Barcelona

Informació / Information
Telèfon / Phone 934 022 900
op.turistica@diba.es
www.diba.es/turismetotal

Edició i producció Institut d'Edicions, Diputació de Barcelona
Primera edició gener de 2003
Textos Isabel Coll
Disseny Jordi Ortiz-Patxi Solà
Fotografies Pere Vivas, David Ferran i
Arxiu del Consorci del Patrimoni de Sitges
Fotomecànica Ormograf
Impressió Gràfiques Cuscó, SA
DL: B-775-2003

El Cau Ferrat. Interior / Inside

CATALÀ

Sitges en el temps del Modernisme

Un itinerari pel Sitges de les Festes Modernistes i dels *americanos*

ENGLISH

Sitges at the time of Modernisme

A guide to Sitges at the time of the *Modernista* Festivals and the *americanos*

Sitges i el Cau Ferrat –casa i taller del pintor i escriptor Santiago Rusiñol– van ser, cent anys enrere, punt de trobada dels intel·lectuals i artistes que, amb el Modernisme, van obrir Catalunya als corrents més innovadors del moment i, alhora, van fer una de les aportacions més originals i notables a l'art universal. En els carrers de Sitges, encara hi podem trobar el reflex de l'estètica d'aquell moment. El Cau Ferrat constitueix, avui, una síntesi d'aquell art total que defensaren els modernistes: la pintura, la música, les arts decoratives i la literatura.

Cartell de la Quarta Festa Modernista / Placard of the Fourth Modernista Festival

One hundred years ago, Sitges and El Cau Ferrat –the house and studio of the painter and writer Santiago Rusiñol– were the gathering place of intellectuals and artists who, through *Modernisme*, opened up Catalonia to the most innovative trends of the time, while at the same time making original and outstanding contributions to universal art. In the streets of Sitges, we can still see the reflection of the aesthetics of that time. El Cau Ferrat today is a synthesis of that «total art» promoted by the *Modernista* artists, encompassing painting, music, the decorative arts and literature.

Doménikos Theotokópoulos «El Greco». Magdalena penitent amb la creu, cap a 1585-1590 / Penitent Magdalena with the cross, circa 1585-1590

Informació pràctica

Tipus de ruta:

Ruta lliure

Sense guies, que pot ser recorreguda amb l'ajut d'aquest opuscle.

Descompte del 50% en l'entrada al Museu Cau Ferrat.

Ruta guiada

Els primers diumenges de cada mes. El punt de sortida és la plaça de l'estació de RENFE, a les 11 h del matí.

Durada aproximada: 2 h

Ruta guiada per a grups

Cal concertar-la prèviament

Reserves

Cal trucar al tel. 619 793 199

Useful information

Type of tour:

Free tour

No guides. This booklet can help to do the tour.

50% discount in the ticket for the Museu Cau Ferrat.

Guided tour

The first Sunday of each month.

The meeting point is at the RENFE railway station at 11:00 am.

Takes approximately: 2 h

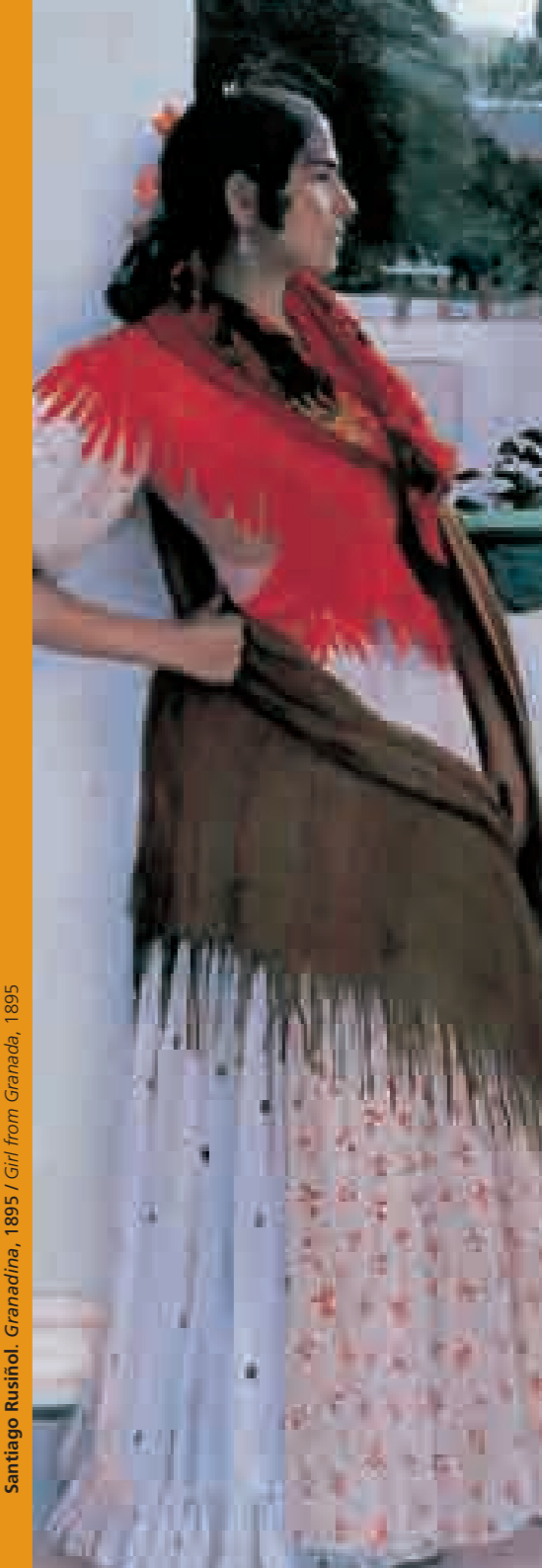
Guided tour for groups

Please arrange tour in advance

Reservations

Please call 619 793 199

Santiago Rusiñol. Granadina, 1895 / Girl from Granada, 1895

Punts d'informació Information points

Oficina d'Informació Turística de Sitges

Sínia Morera, 1
08870 Sitges
Tel. (0034) 938 945 004
(0034) 938 944 251
Fax (0034) 938 944 305
info@sitgestur.com

Punt d'Informació Turística de la Comarca del Garraf

Masia Cabanyes
Masia Cabanyes, s/n
08800 Vilanova i la Geltrú
Tel. (0034) 938 115 715
Fax (0034) 938 100 055
terra19@ccgarraf.es

Oficina d'Informació Turística de Vilanova i la Geltrú

Pg. del Carme, s/n
Parc Ribes Roges
08800 Vilanova i la Geltrú
Tel. (0034) 938 154 517
Fax (0034) 938 152 693
turisme@vng.es

Oficina de Turisme de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes

Sotaribes, s/n
08810 Sant Pere de Ribes
Tel. (0034) 938 962 857
p.garraf.civibes@diba.es

Oficina d'Informació Turística de Cubelles

Pl. del Castell, s/n
08880 Cubelles
Tel. (0034) 938 952 500
Fax (0034) 938 952 500
turismo@mundivia.com

Els punts que més t'interessen del Modernisme a Sitges:

The most interesting *modernista* sites in Sitges:

Ruta principal / Main route

- 1 Casa Pere Carreras i Robert
- 2 Casa Antoni Carreras i Robert
- 3 Teatre Casino Prado
- 4 Cases Pere Catasús i Josep Planes
- 5 Casa Tarrida
- 6 Casa Sebastià Sans Bori
- 7 Casa Manuel Planas i Carbonell
- 8 Casa Joan Robert i Brauet
- 9 Casa Bonaventura Blai
(Villa Avelina)
- 10 Casa Antoni Ferret i Llopis
- 11 Villa Remei
- 12 Villa Subur
- 13 Villa Havemann / Ave Maria
- 14 Casa Antoni Robert i Camps
- 15 Casa Severiano Virella Cassanyes
- 16 Casa Bartomeu
Carbonell i Mussons
- 17 Casa Joan Tarrida i Ferratges
- 18 Casa Joaquim Duran i Barraquer
- 19 Can Misas
- 20 Casa Gorgas
- 21 Casa Maria Robert Batlle
- 22 Casa Josep Busquets o Casa Oller
- 23 Mercat de Sitges

- 24 Ajuntament de Sitges
- 25 Monument al Doctor Robert
- 26 Conjunt de Maricel
(Museu Maricel)
- 27 Casa museu Cau Ferrat
- 28 Monument a El Greco
- 29 Casa Antoni Serra Ferrer
- 30 Casa Francesc Robert Yarzabal
- 31 Casa Simó Llauredó
- 32 Casa Marina Planas
- 33 Casa Isabel Ferret Martorell

Ruta complementària recomanada /

Recommended additional route

- I Casa Josep Mirabent i Gatell
(Casa Font Llopart)
- II Hospital de Sitges
- III Cementiri
(Creu de Ramon Canudas)
- IV Cementiri (conjunt d'escultures
de l'època modernista)
- V Celler de Garraf
- VI La Pleta
- VII La Plana Novella
(Casa Pere Domènech i Grau)

Amb el Modernisme, Catalunya va fer una de les seves aportacions més originals i significatives a l'art universal. Aquesta realitat complexa i plural que anomenem Modernisme té, però, moltes facetes i resta parcialment per descobrir. Si el vessant arquitectònic, sobretot l'obra personalíssima de Gaudí, ha estat molt divulgat, altres aspectes són menys coneguts pel públic: pintura, música, literatura, arts decoratives, col·leccionisme...

Sitges i el Cau Ferrat van ser punt de trobada i de reunió, a l'entorn de Santiago Rusiñol, de tot un estol d'artistes i d'intel·lectuals que bategaven d'inquietud creadora i antiacadèmica. I des d'aquí van obrir Catalunya als corrents europeus més innovadors del moment.

Si Rusiñol, tornant de París, va escollir Sitges no va ser només per l'encant de la vila marinera d'aleshores i de la seva gent, sinó per l'existència d'un moviment artístic previ: l'escola luminista. I també hi aixecà el Cau Ferrat, la seva casa estudi, exponent, junt amb moltes de les cases que van bastir els *americanos*, de l'arquitectura sitgetana d'aquesta època.

Amb la ruta que us proposem voldríem donar aquesta visió multidisciplinària del Modernisme, que se sintetitza en el Cau Ferrat i que s'escampa per tot Sitges. Pels carrers de la vila hi podreu descobrir, en cases i monuments, les traces de l'esperit innovador d'aquell moment. I al Cau Ferrat, temple de l'ideari de l'art total, hi trobareu les obres de Rusiñol i dels artistes que, com ell, preconitzaven un art modern: Casas, Utrillo, Mas i Fontdevila, Regoyos, Zuloaga, Picasso... O bé les dues obres d'El Greco, mostra de la revalorització per part dels modernistes dels mestres del passat.

Us proposem, sobretot, reviu aquell ambient, trepitjar els llocs on joves inquiets van concebre obres que han fet història i assaborir aquell caliu artístic i bohemí del Sitges del tombant dels segles XIX i XX.

Consorci del Patrimoni de Sitges

Modernisme was one of Catalonia's most original and important contributions to universal art. This complex, multi-faceted movement has many aspects, some of which are yet to be discovered. While the architectural side of the movement, especially Gaudí's highly individual work, is widely known, other elements remain largely unknown by the public, including painting, music, literature, the decorative arts or collecting.

An entire group of artists and intellectuals gathered around Santiago Rusiñol in Sitges and El Cau Ferrat, between them generating a creative, anti-academic energy. This marked Catalonia's opening to the most innovative trends in the Europe of the time.

On his return from Paris, Rusiñol chose Sitges as his home, not just because of the charm of the seaside town or the friendliness of the inhabitants, but because of the luminist school, an artistic movement already established there. Rusiñol built El Cau Ferrat, his house and studio and a prime example of the architecture of the period in Sitges, as were many of the houses built by *americanos* –those who had made their fortune in the Americas and then returned to Spain.

The route that we recommend in this guide aims to give you a vision of the multidisciplinary nature of *Modernisme*, which is expressed in El Cau Ferrat and is scattered around the whole of Sitges. In the houses and monuments on the town's streets, you will discover traces of the innovative spirit of the time. And in El Cau Ferrat, a temple to the notion of total art, you will find works by Rusiñol and other artists, such as Casas, Utrillo, Mas i Fontdevila, Regoyos, Zuloaga and Picasso, who, like Rusiñol, lauded this modern art movement. Here you will also find two works by El Greco, demonstrating Modernist artists' appreciation of the great masters of the past.

We recommend, above all, that you experience the ambience, that you visit the places where enthusiastic young people conceived their works that have made history, and that you savour the artistic and bohemian flavour of Sitges at the end of the 19th and beginning of the 20th centuries.

Sitges i les festes modernistes

Quan el pintor i escriptor modernista **Santiago Rusiñol** arribà a Sitges, al final del 1891, hi descobrí un món ple de noves sensacions: el calor del sol, els carrers, els patis de les cases i, sobretot, el sentiment noble i generós d'amistat que li oferien els seus habitants.

Sitges interessà Rusiñol no tan sols per les possibilitats pictòriques que la població li oferia, sinó també perquè es trobà a gust amb la gent que hi vivia, especialment el grup de pintors luministes que hi residien. L'Escola de Sitges estava formada principalment per **Joan Roig i Soler** i **Arcadi Mas i Fontdevila**, al voltant dels quals sorgiren altres pintors destacables com **Joaquim de Miró**, **Joan Batlle Amell** i **Antoni Almirall**. A tots ells els unia l'interès per la llum vibrant, els moments i les atmosferes diferents que aportava la vila sitgetana. Una mostra representativa es pot trobar al Museu de Maricel i al mateix Cau Ferrat (27).

Il·lusionat de ser a Sitges i acollit per aquests pintors que ell tant admirava, a l'estiu de 1892 Rusiñol organitza la Primera Exposició de Belles Arts. El lloc triat pel certamen fou l'Ajuntament de la Vila (24), i va ser conegut, posteriorment, amb el nom de **Primera Festa Modernista**. **Raimon Casellas** va qualificar l'exposició com a *salon de gourmet* per la varietat de les seves obres, pel seu significat estètic i pel seu alt sentit modernista. A més dels artistes sitgetans, hi presentaren obres pintors tan significatius dins del moviment modernista com el mateix **Santiago Rusiñol**, **Ramon Casas** o **Eliseu Meifrén**. L'exposició va esdevenir un clar homenatge a la vila i als seus pintors, a aquells que durant anys havien anat donant a conèixer la població amb els seus pinzells, però també marca la voluntat manifesta del seu promotor de trencar amb la tradició i buscar nous camins pictòrics.

El concepte de la **Segona Festa Modernista** és ben diferent del de la primera. Els seus organitzadors –Rusiñol i el grup de la revista *L'Avenç*– volien anar més enllà del que oferia el panorama cultural català. Amb la convicció que calia conèixer què era el que succeïa culturalment en els principals nuclis europeus, s'emmirallaren en un d'ells: el nucli belga. S'hi involucrà molt intensament el gran músic **Enric Morera**, el qual s'havia forjat artísticament a Brussel·les. Una de les conseqüències d'aquesta relació fou que es posés en escena, al teatre del Casino Prado (3), *La intrusa* de Maeterlinck, jove autor teatral belga. Completaren els actes un concert de peces musicals de **César Franck** i del mateix **Enric Morera**.

La confiança en el triomf dels ideals modernistes va fer que els seus capdavanters decidissin organitzar, al mes de novembre de 1894, la **Tercera Festa Modernista**. Els actes es concretaren en dos esdeveniments: l'entrada dels **grecos en processó** a Sitges i la **inauguració** oficial de la casa taller de Rusiñol, el **Cau Ferrat** (27).

L'emoció que Rusiñol i els seus amics sentien davant de les obres de Domenico Theotocópuli, *El Greco*, calia demostrar-la no solament amb paraules, sinó també amb fets. Així, els dos quadres del pintor cretenc que Rusiñol havia adquirit a Pau Bosch a París –a través de **Laureà Barrau** i d'**Ignacio Zuloaga**– s'havien de donar a conèixer d'una forma popular. El resultat fou l'organització d'una processó que aniria des de l'estació del ferrocarril fins al Cau Ferrat. La iniciativa, entusiàsticament promoguda per Rusiñol i alguns amics, consistí a invitar literats, polítics, artistes i científics, perquè formessin una comitiva que acompanyés els quadres durant tot el recorregut. Tots ells arribaren a Sitges en tren. En baixar a l'andana, els esperava una multitud que omplia l'estació i la carretera, i aplaudia la iniciativa de **Rusiñol**.

Ramon Casas

Rusiñol sobre la làmpara, cap a 1895

Sitges and the *Modernista* festivals

Ramon Casas

Rusiñol over the lamp, circa 1895

When the *Modernista* painter and writer **Santiago Rusiñol** arrived in Sitges at the end of 1891, he found a world brimful of new sensations: the heat of the sun, the streets, the courtyards of the houses and, above all, the gracious and generous friendship of the town's inhabitants.

Sitges interested Rusiñol because of the town's pictorial possibilities and because he felt welcomed by its inhabitants, especially the group of luminist painters living there. The leading figures of the Sitges School were **Joan Roig i Soler** and **Arcadi Mas i Fontdevila**, around whom other notable painters were to be found, including **Joaquim de Miró**, **Joan Batlle Amell** and **Antoni Almirall**. These artists all shared an interest in the vibrant light and in the changing moments and climate of the town. A representative selection of their work is exhibited at the Maricel Museum and in El Cau Ferrat itself (27).

Rusiñol was pleased to be in Sitges and welcomed by these painters, whom he so much admired, and in 1892 organised the First Fine Arts Exhibition, later known as the **First *Modernista* Festival**. The place chosen to house the show was the town hall (24). **Raimon Casellas** described the exhibition as a «gourmet salon» due to the variety of the works, their aesthetic significance and their heightened *Modernista* sensibility. In addition to the Sitges artists, works by leading painters within the *Modernista* movement were also displayed, including some by **Santiago Rusiñol** himself, **Ramon Casas** and **Eliseu Meifrén**. The exhibition turned into an act of tribute to the town and its painters, who had raised the town's profile through their works. The event also signalled the manifest intention of its promoter to break with the past and to find new paths in painting.

The concept behind the **Second *Modernista* Festival** was very different to that of the first. Its organisers –Rusiñol and the group connected with the magazine *Avenç*– wanted go beyond what was currently on offer on the Catalan cultural scene. Convinced of the need to find out what was happening culturally in the leading centres of Europe, they focused in particular on Belgium. The great musician Enric Morera had trained in Brussels and one of the results of this relationship was the staging of *The Intruder* by Maeterlinck, a young Belgian playwright, at the theatre in the Casino Prado (3). Pieces of music by **César Franck** and **Enric Morera** himself were also performed at the event.

The confidence in the triumph of *Modernista* ideals led the principal figures to decide to organise the **Third *Modernista* Festival** in November 1894, which involved two events: the arrival in Sitges of **El Grecos in procession** and the **official opening** of Rusiñol's house and studio, **El Cau Ferrat** (27).

Rusiñol and his friends' admiration for the paintings of Domenikos Theotocopoulos, El Greco, had to be expressed not just in words but in deeds. Hence, the two works by the Cretan painter, which Rusiñol had bought from Pau Bosch in Paris –through **Laureà Barrau** and **Ignacio Zuloaga**– needed to be made known to a wider public. The result was the organisation of a procession from the railway station to El Cau Ferrat. The undertaking was enthusiastically promoted by Rusiñol and a number of his friends, and various literati, politicians, artists and scientists were invited to form a retinue that would accompany the paintings along the route. Everyone arrived, along with the paintings, by train in Sitges, where a huge crowd was waiting for them, filling the station and the street and applauding **Rusiñol's** initiative.

Rusiñol organitzà el seguici. Obria la marxa el dibuixant **Lluís Labarta**, cavalcant sobre un corser, mentre que **Pere Romeu** feia tremolar la bandera del Cau Ferrat, com una gloriosa ensenya. Darrere seu, dos personatges portadors d'uns canelobres de ferro donaven pas als dos quadres d'El Greco, els quals eren portats en unes vares, primer pels artistes **Ramon Casas**, **Enric Clarasó**, **Ramon Pichot**, **Eliseu Meifrén** i, en un segon torn, per **Josep Lluís Pellicer**, **Francesc Soler** i **Rovirosa**, **Joan Brull** i **Aureli Tolosa**. Els seguia una banda de música i el grup format per la resta dels acompanyants, entre els quals cal recordar, a més d'altres, noms estretament lligats al moviment modernista: el poeta **Joan Maragall**, els arquitectes **Josep Puig i Cadafalch** i **Francesc Rogent**, el crític **Josep Yxart** i els novel·listes **Josep Pin i Soler** i **Albert Llanas**.

Des dels balcons, decorats amb domassos, es llançaven flors al pas dels quadres, una acció que complementava fermament el conjunt de l'acte.

Arribada la comitiva davant de la nova casa taller que s'havia fet construir Rusiñol, va fer-se la inauguració del nou edifici, que es batejà com a **Cau Ferrat**. Seguidament va tenir lloc un dinar en un envelat a La Torreta, indret molt pintoresc, sobre les roques, al costat del Cau. Després del banquet es van fer molts brindis, destacant-ne el de Josep Lluís Pellicer, que brindà per «la independència de l'art» i «per les tendències més extremes, més demolidores de l'art, i també per totes les manifestacions artístiques encara que semblesin boges», en una clara referència al Modernisme.

No menys important serien les declaracions del gran arquitecte modernista **Josep Puig i Cadafalch**, el qual va brindar per «l'art en mànigues de camisa, per aquell art modern que no vol els ornaments, per antics que siguin, ja que aquests sempre resulten ridículs».

Acabats els brindis, i precedit del discurs de Rusiñol, començà un certamen literari del qual destacarem la participació de **Joan Maragall** amb les seves *Estrofes decadentistes*, de les quals es digué que amb elles començava un nou gènere de poesia. Aquest seguit d'actes i manifestacions esdevinguts a Sitges i que formaren la Tercera Festa Modernista serviren per demostrar la confiança en el triomf d'aquests ideals. Sitges, amb la seva comprensió i la seva tolerància, deixava via lliure perquè aquell moviment artístic acabés d'assentar les seves bases.

La **Quarta Festa Modernista**, que va tenir lloc el 14 de febrer de 1897, semblà un acatament a la música. El lloc on se celebraren els actes fou el Casino Prado (3), teatre que restà embellit per **Miquel Utrillo** i **Santiago Rusiñol**. A l'entrada, s'hi va situar el retrat que Rusiñol havia realitzat d'**Enric Morera** mentre dirigia els cors de *Catalunya Nova* (27). La festa s'inicià amb la interpretació d'un poema simfònic, compost per **Mercè Vidal**, i *Danses canadenques*, de Paul Gibson. Acabada aquesta part, Rusiñol féu un discurs apologetic a favor de la música modernista. A continuació d'aquest parlament, va començar l'acte més important: l'estrena de l'òpera *La fada*, amb lletra de **Jaume Massó i Torrents** i música d'**Enric Morera**.

La **Cinquena Festa Modernista** tingué lloc a l'agost de 1899. Els actes es barrejaren amb els organitzats amb motiu de la Festa Major sitgetana. A aquesta cinquena festa es posaren en escena dues obres d'**Ignasi Iglésias**, *Lladres* i *La reina del cor*, i una de Santiago Rusiñol, *L'alegria que passa*. El vessant musical el cobrí el pianista **Joaquim Nin**, que interpretà obres de Scarlatti, Grieg, Alió, Gay i Morera.

En aquestes cinc festes –totes elles celebrades a Sitges– es pot apreciar el clar objectiu dels seus promotors de col·laborar en el manteniment de la lluita a favor de l'art modern.

Santiago Rusiñol
Retrat del mestre Morera
dirigint el cor Catalunya Nova, 1896

Isabel Coll

Santiago Rusiñol
Portrait of Mr. Morera conducting
the chorus Catalunya Nova, 1896

The escort, organised by **Rusiñol**, had the draftsman **Lluís Labarta** at the front, riding a charger, while **Pere Romeu** waved the El Cau Ferrat flag like a glorious standard. Behind them came two people carrying iron candelabra, opening a way for the two paintings by El Greco, which were borne by a number of men, firstly by the artists **Ramon Casas**, **Enric Clarasó**, **Ramon Pichot** and **Eliseu Meifrén**, and then later by **Josep Lluís Pellicer**, **Francesc Soler i Rovirosa**, **Joan Brull** and **Aureli Tolosa**. They were followed by a band of musicians and the rest of the retinue, including figures closely linked to the *Modernista* movement, such as the poet **Joan Maragall**, the architects **Josep Puig i Cadafalch** and **Francesc Rogent**, the critic **Josep Yxart** and the novelists **Josep Pin i Soler** and **Albert Llanas**.

Flowers were thrown down from balconies decorated with damask in front of the paintings along the route, adding to the overall effect of the event.

When the procession reached the new house and studio that Rusiñol had had constructed, the new building was formally opened and named **El Cau Ferrat**. Lunch was then served under an awning in La Torreta, a picturesque spot on the rocks near the house. Following the banquet, numerous toasts were raised, including those of Josep Lluís Pellicer who hailed «the independence of art» and toasted «the more extreme, more destructive tendencies of art, and all artistic expressions, even if they seem mad», clearly referring to *Modernisme*.

No less important were the declarations of the great *Modernista* architect **Josep Puig i Cadafalch**, who toasted «art in shirt sleeves, modern art that rejects ornaments, however old they may be, because they always look ridiculous».

When all the toasts were over, Rusiñol made a speech, after which came literary readings. **Joan Maragall** presented his *Estrofes decadentistes* (Decadent Verses), with which, it is said, he was responsible for beginning a new genre of poetry. These events in Sitges, which made up the Third *Modernista* Festival, demonstrated the sense of confidence that these ideals would conquer all. Sitges was an understanding and tolerant place, and placed no obstacles in the way of this artistic movement, which was able to establish firm foundations.

The **Fourth *Modernista* Festival**, held on 14 February 1897, seemed to be a tribute to music. The place where the events took place was the Casino Prado (3), a theatre decorated by **Miquel Utrillo** and **Santiago Rusiñol**. At the entrance was a portrait painted by Rusiñol of **Enric Morera** while he was conducting the choirs of *Catalunya Nova* (New Catalonia) (27). The festivities began with the performance of a symphonic poem composed by **Mercè Vidal** and *Canadian Dances* by Paul Gibson. After this, Rusiñol gave a discourse in favour of *Modernista* music. Following on from this came the most important event of the festival, the première of the opera *La fada* (The Fairy), with a libretto by **Jaume Massó i Torrents** and music by **Enric Morera**.

The **Fifth *Modernista* Festival** was held in August 1899 and its events were combined with those of Sitges' own local festivities, which were taking place at the same time. This fifth celebration included the staging of two works by **Ignasi Iglésias**, *Lladres* (Thieves) and *La reina del cor* (Queen of the Heart), and a work by Santiago Rusiñol, *L'alegria que passa* (The Happiness that Passes). The musical side of the festival was handled by **Joaquim Nin**, who performed pieces by Scarlatti, Grieg, Alió, Gay and Morera.

The promoters' clear objective at these five festivals, all of which were held in Sitges, was to join the fight in defence of modern art.

Les cases dels *americanos* de Sitges

Des del mateix moment que es va promulgar la Llei de lliure comerç amb Amèrica l'any 1778, els sitgetans s'apuntaren amb entusiasme a la possibilitat que els obria aquesta ordenança, tot embarcant-se cap al Nou Món per dedicar-se al comerç, a fer «la carrera d'Amèrica», com es deia llavors. El nombre d'emigrants de Sitges a Amèrica, especialment a les costes del Carib, fou molt gran segons les dades que contenen els protocols notarials a partir del darrer quart del segle XVIII i fou continuada al llarg de tot el segle XIX, de manera que Cuba era, a l'escala de valors i a l'imaginari sitgetà, una part d'aquesta vila. L'any 1904, *El Eco de Sitges*, un setmanari fundat l'any 1886, encara afirmava que Cuba «es un país que Sitges considera extensió de su término municipal». La pèrdua de les colònies de Cuba i Puerto Rico i, més encara, l'evolució política i econòmica, tant en el nostre país com a l'altre costat de l'Atlàntic, varen acabar, en finalitzar el primer terç del segle XX, amb l'emigració sitgetana a Amèrica.

Els sitgetans que s'havien traslladat a Amèrica i, després d'una pila d'anys a Cuba o Puerto Rico treballant i estalviant els pesos un a un, un dia retornaven a casa per passar-hi els últims anys de la seva vida. Se'ls anomenava, a Sitges i també a Vilanova i la Geltrú i a Sant Pere de Ribes, *americanos*.

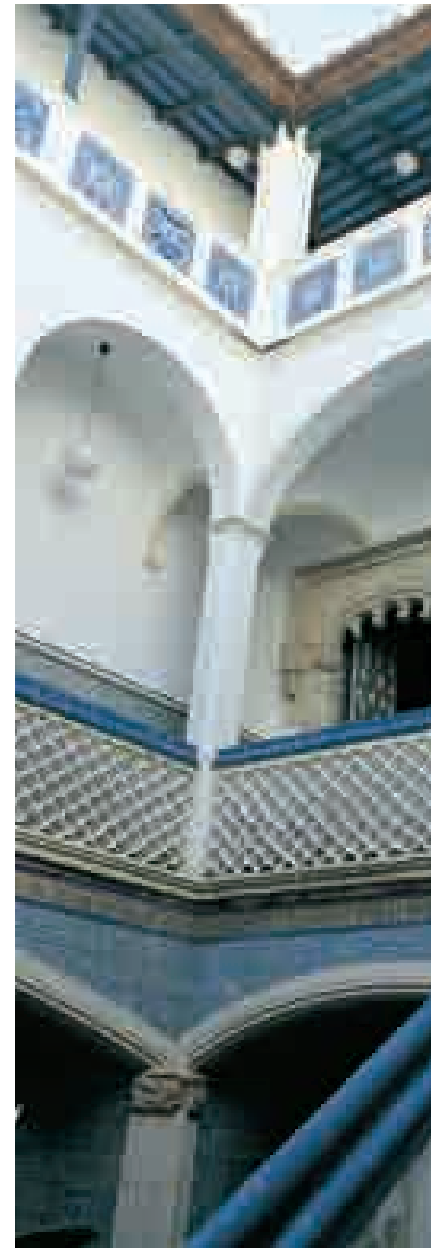
El retorn a Sitges i la construcció o rehabilitació d'una casa per instal·lar-s'hi amb raonable comoditat, viure de les rendes i començar una vida «nova», eren la més comuna de les aspiracions dels *americanos*. L'estabilitat econòmica de l'època, la necessitat de tenir cura d'una salut moltes vegades malmesa per anys d'esforç i de treball a les Antilles, el desig d'obtenir un reconeixement social incontestable i, sovint, l'anhel de contreure matrimoni, ni que fos de conveniència, feien inevitable la reforma de la casa o la construcció d'una de nova d'acord amb les possibilitats econòmiques del propietari i en consonància amb l'estil arquitectònic o la moda imperant en cada moment. Per això, les cases dels *americanos* han estat una nota típica de l'arquitectura sitgetana.

Els *americanos* seguiren diferents camins per adaptar el seu habitatge a la nova situació econòmica i social: reforma, nova construcció, reedificació o, simplement, adquisició d'una casa ja existent. Entre les més antigues que encara es conserven a Sitges, s'hi pot comptar la de Salvador Mestre i Benaprès, a la Ribera, i la del seu germà Josep al carrer de Sant Gaudenci. Totes dues daten dels últims anys del segle XVIII. També les de Pere Jacas i Virgili, al carrer de Bonaire, construïda el 1821, la de Bartomeu Bascós i Soler, al carrer Major, 35, construïda el 1847, totes transformades amb el pas dels anys i les exigències del temps.

La resta de cases d'*americanos* que avui encara es conserven corresponen als darrers vuitanta anys de la relació sitgetana amb Amèrica, i són construïdes entre el 1850 i el 1930, de manera que reflecteixen pràcticament tots els estils arquitectònics d'aquest espai de temps.

Un exemple típic d'estil neoclàssic és la casa de Manuel Vidal i Quadras, al carrer de Port de n'Alegre, de cara a la platja de Sant Sebastià. També son d'inspiració neoclàssica les de Manuel Jacas i Forment, Aleix Vidal i Quadras i Agustí Amell i Milà, situades en els carrers del Port de n'Alegre, Devallada i Sant Pau respectivament, construïdes entre els anys 1852 i 1856.

Palau Maricel. Entrada

The houses of the *americanos* in Sitges

Palau Maricel. Entry

From the time of the promulgation of the Free Trade with America Act in 1778, the people of Sitges were filled with enthusiasm for the opportunities that this law offered and many set sail for the New World in order to trade, or in the popular saying of the time, to follow «la carrera d'Àmerica» (the American career). According to legal documents, a considerable number of people left Sitges for the Americas, especially the Caribbean coast, starting in the last 25 years of the 18th century and throughout the 19th. Such was the level of emigration that measured by the standards and imagination of the people of Sitges, Cuba seemed to be a part of the town. In 1904, *El Eco de Sitges*, a weekly publication founded in 1886, even went so far as to say that Cuba «is a country that Sitges considers to be an extension of its municipal boundaries». The loss of the colonies of Cuba and Puerto Rico, and in particular the political and economic changes taking place both at home and on the other side of the Atlantic, put a halt to the emigration from Sitges to the Americas towards the end of the 1930s.

Those individuals who had left Sitges and had gone to the Americas eventually returned home to live out the last years of their lives, bringing with them the pesos that they had worked for and saved up, day after day, year after year, in Cuba or Puerto Rico. In Sitges, Vilanova i la Geltrú and Sant Pere de Ribes, these wealthy people were known as *americanos*.

Once back in Sitges, the most common aspirations of the *americanos* were to build or refurbish a house where they could settle in comfort, live off their capital and begin a new life. The economic stability of the period, the need to take care of their health, often damaged by their years of hard work in the Caribbean, their desire for undisputed social recognition, and in many cases a desire to marry, even if it were only a marriage of convenience, led inevitably to the adaptation of a house or the construction of a new one, depending on the owner's financial resources, in keeping with the architectural style or prevailing fashions of each moment. As a result the houses owned by *americanos* added a distinctive touch to the architecture of Sitges.

The *americanos* responded in different ways to their new financial and social position: some refurbished, some went for new-build, others re-built, while others still simply moved into an existing property. Perhaps the oldest still standing in Sitges are the house owned by Salvador Mestres i Benaprès, on Passeig de la Ribera, and that of his brother Josep on Carrer de Sant Gaudenci, both of which date from the closing years of the 18th century. Other old properties include the house of Pere Jacas i Virgili, on Carrer de Bonaire, built in 1821, and that of Bartomeu Bascós i Soler at number 35 Carrer Major, built in 1847. All of these properties have been altered over the years in line with changing requirements.

The other houses owned by *americanos* that are still to be found in the town date from the last 80 years of Sitges' connection with the Americas, and were built between 1850 and 1930. Practically every architectural style in fashion during this period is represented in the town.

A typical example of the Neoclassical style is the house of Manuel Vidal i Quadras on Carrer de Port de n'Alegre, which overlooks the Sant Sebastià beach. Other Neoclassical-inspired properties are the houses belonging to Manuel Jacas i Forment, on Carrer de Port de n'Alegre, to Aleix Vidal i Quadras, on Carrer Devallada, and to Agustí Amell i Milà, on Carrer Sant Pau. These houses were built between 1852 and 1856.

Com a mostres d'eclecticisme, entre altres, poden esmentar-se les cases de Llorenç Cardó i Mirabent, al carrer de Jesús, la de Jaume Hill i Forment, al carrer de Francesc Gumà, la d'Artur Misas, adquirida a Sebastià Sans, al carrer Illa de Cuba (6), les dels germans Antoni i Pere Catasús (4) i el seu cunyat Josep Planas i Carbonell, al carrer de Sant Isidre, la de Francesc Julià i Palmeta al carrer de Bonaire i l'espectacular edifici de la Plana Novella (VII), de Pere Domènech i Grau, en el cor del massís del Garraf, construïdes entre els anys 1862 i 1894.

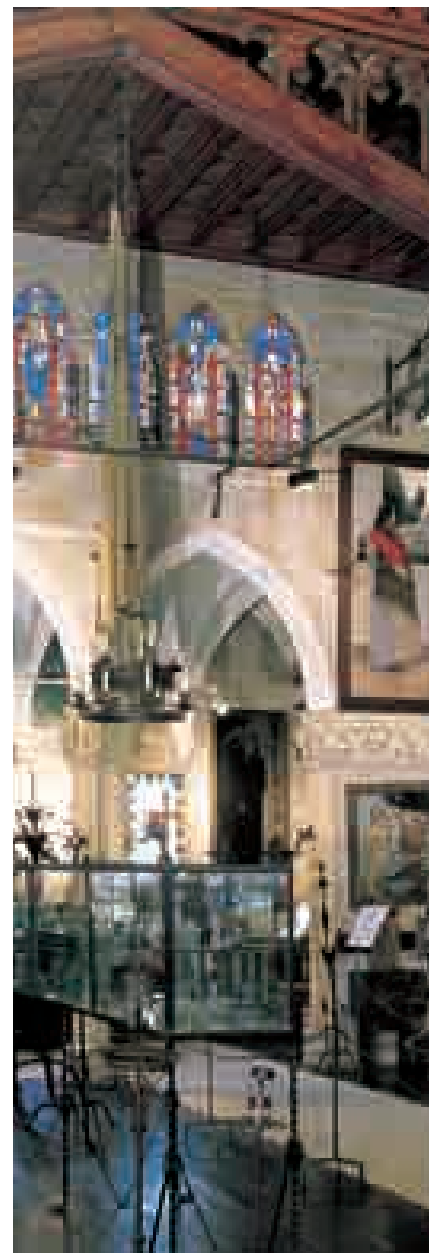
Entre les modernistes destaquen les de Pere Carreras i Robert al carrer de Francesc Gumà (1), la de Manuel Planas i Carbonell (7) i la de Bonaventura Blai al carrer Illa de Cuba (9), les de Josep Barnet i Albareda i Antoni Serra i Ferret a la Ribera (29), la de Josep Ferrer i Torralbes al carrer de Santiago Rusiñol, totes de la primera dècada del segle xx. També és d'inspiració modernista la casa del rellotge del Cap de la Vila, de Bartomeu Carbonell i Mussons, obra de l'arquitecte Ignasi Mas i Morell, construïda el 1915, que ha esdevingut un dels referents de l'arquitectura local (16).

Finalment, són d'inspiració noucentista, ja a les acaballes del fenomen migratori dels sitgetans a Amèrica, la casa de Francesc Bartés al carrer de l'Illa de Cuba i la de Pau Barrabeitg, en altre temps denominada la Sínia del Gall, en el carrer d'Anselm Clavé cantonada amb el de Pere Jou, construïdes els anys 1931 i 1926 respectivament.

L'evolució de les reformes i construccions de les cases dels *americanos* pot seguir-se a través dels llibres capitulars del municipi, i s'hi observa el condicionament de les circumstàncies de cada moment o cada època: econòmiques, tècniques, operatives i legals. «Hacer algunas modificaciones en el frontis de la casa de su propiedad...», demanen els germans Joan i Jaume Mussons l'any 1861. «Colocar un balcón con vuelo de dos palmos y tres cuartos y una reja de tres cuartos» és una sol·licitud que es troba amb freqüència. En aquella dècada i següents –com destaca també Emerencià Roig i Raventós– va produir-se una gran transformació de les típiques i elementals casetes emblanquinades, obra de simples mestres de cases, per una arquitectura més acadèmica i ostentosa, que va trencar amb les formes tradicionals i que denota el progrés, tant en les tècniques de construcció com en les formes de vida. Rafael Costa i Molet, en la seva carta de Sitges, publicada a *La Llumanera de Nova York*, al novembre del 1879, escriu: «Aumenta molt la edificació, esborrant-li lo carácter de poble l'axecarse modernas y esbeltas casas y chalets ahont hi habia humils casetes...». I encara afegeix: «y quan un entra a la població es sorpren de veure tantes cases grans que aixís per la fatxada com per el mobiliari que's veu per entre las reixas, revelan un lucso y un acomodo que no's troban ab tanta abundància en altres poblacions de Catalunya.»

En aquesta evolució i progrés van influir no només les aportacions econòmiques dels *americanos* sinó també la seva actuació social i les seves formes de vida. El *quarto* de reixa i l'entrada són dos elements significats de les cases. El *quarto* de reixa era l'estança de la planta baixa on es passaven les hores mortes, es reunien les tertúlies familiars i es practicava la xafarderia per excel·lència. L'entrada, adjacent al *quarto* de reixa i al portal, era un espai de capacitat considerable, una mena de vestíbul on es col·locaven els balancins i, tot gronxant-se, la família hi prenia la fresca, sense deixar perdre l'oportunitat d'observar tot allò que passava al carrer. Els últims exemples d'entrada que encara es conserven són les de les cases de Francesc Julià al carrer de Bonaire i la d'Agustí Amell al carrer de Sant Pau. Aquestes estances, *quarto* de reixa i entrada, no existien ordinàriament en les cases més modestes dels pagesos, pescadors o jornalers.

El Cau Ferrat. Interior

El Cau Ferrat. Inside

A number of houses are eclectic in style, including the house owned by Llorenç Cardó i Mirabent, on Carrer de Jesús, that of Jaume Hill i Forment, on Carrer de Francesc Gumà, that of Artur Misas, on Carrer Illa de Cuba and purchased from Sebastià Sans (6), the houses owned by the brothers Antoni and Pere Catasús (4) and their brother-in-law Josep Planas i Carbonell, on Carrer de Sant Isidre, the house of Francesc Julià i Palmeta on Carrer de Bonaire, and the spectacular Plana Novella building (VII), designed by Pere Domènech i Grau in the heart of the Garraf massif. These properties were constructed between 1862 and 1894.

Modernista buildings include those owned by Pere Carreras i Robert on Carrer de Francesc Gumà (1), that of Manuel Planas i Carbonell (7) and that of Bonaventura Blai on Carrer Illa de Cuba (9), those belonging to Josep Barnet i Albareda and Antoni Serra i Ferret in Passeig de la Ribera (29), that of Josep Ferrer i Torralbes on Carrer de Santiago Rusiñol. All these houses date from the opening decade of the 20th century. Another building influenced by the *Modernista* movement, and one which has become a landmark in the local architecture, is the clock house in Plaça del Cap de la Vila, constructed in 1915 for Bartomeu Carbonell i Mussons and designed by the architect Ignasi Mas i Morell (16).

Lastly, the *Noucentista* movement in the early 20th century was the inspiration for the house owned by Francesc Bartés on Carrer de l'illa de Cuba, built in 1931, and that of Pau Barrabeig, formerly known as La Sínia del Gall, on the corner of Carrer d'Anselm Clavé and Carrer de Pere Jou, built in 1926. Both of these properties therefore date from the closing years of the emigration from Sitges to the Americas.

Changes in the refurbishment and construction of houses owned by *americanos* can be followed through the municipality's minute books, which also show the determining financial, technical, operational or legal circumstances of each moment or period. The brothers Joan and Jaume Mussons asked in 1861 «to make some modifications to the facade of the house owned by them». One frequent application was «to add a balcony projecting outwards by two and three-quarter spans».

In the same decade and later –as pointed out by Emerencià Roig i Raventós– there was a major transformation in the typical, somewhat basic whitewashed houses, constructed by tradesmen-builders. There was a move away from the traditional forms and a shift towards a more academic, ostentatious style of architecture, denoting advances both in building techniques and in the ways people lived. Rafael Costa i Molet, in his *Letter from Sitges*, published in *La Lluanera de Nova York* in November 1879, wrote, «There is a considerable increase in building work, and the construction of modern, slender houses and chalets in place of the old humble houses is wiping out the character of the town». He added, «and when you enter the town, it is surprising to see so many great houses, which, from the facade to the furnishings that can be espied through the grilles, reveal a state of luxury and wealth not to be found in such abundance elsewhere in Catalonia».

This progress was affected not just by the wealthy status of the *americanos*, but by their social lives and their lifestyle in general. There was a room protected by grilles on the ground floor where the quiet hours were spent, chatting with members of the family and passing on tidbits of gossip. The entrance hall, next to this room and the porch, was a large space like a vestibule where the rocking chairs were kept. Here, the family could rock back and forth in the cool whilst not missing a single opportunity to observe what was going on out on the street. The last examples of this kind of entrance hall are to be found in the houses of Francesc Julià on Carrer de Bonaire and the house owned by Agustí Amell on Carrer de Sant Pau. This room with grilles and the entrance hall did not generally exist in the modest houses lived in by farmers, fishermen, hired labourers and their families.

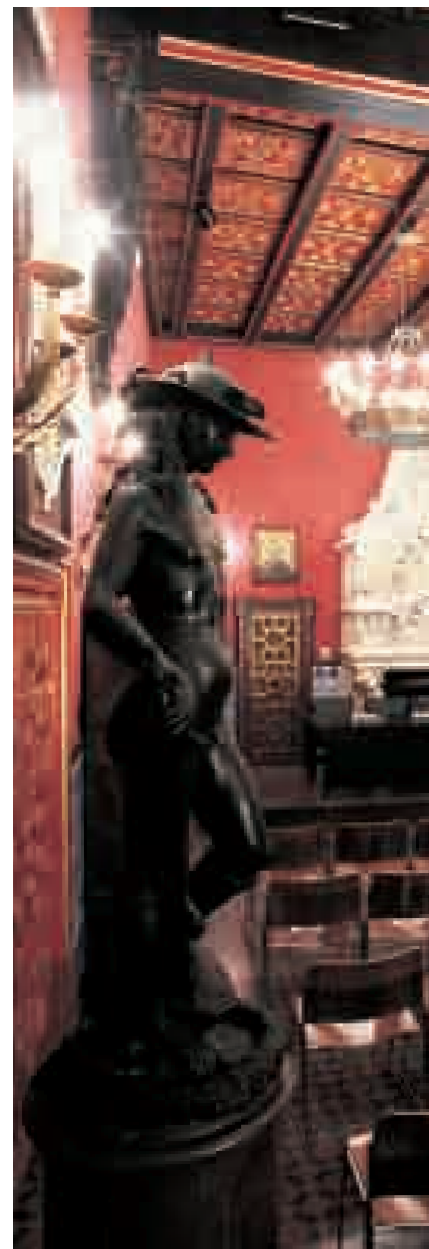
Més modernament, amb el creixement de la vila i l'expansió de la seva notorietat, alguns *americanos* edificaren cases per tal de facilitar allotjament al nombre creixent d'estiuejants, com per exemple les cases de Bernardo Fernández a la Ribera (1908). També Pau Barrabeitg urbanitzà un bon espai del sector del Vinyet, part del qual l'ocuparia la Sínia del Gall i algun xalet per a estiuejants (1926-29), projectes de l'arquitecte Josep M. Martino. Altres edificaren cases de pisos per llogar, una mostra dels quals són la ja esmentada de Bartomeu Carbonell Mussons al Cap de la Vila (16), la de Pere Montaner i Capdet, conegut per *Peretó*, al passeig de Vilanova, obra de l'arquitecte Josep Graner, el 1927. Bartomeu Carbonell va transformar les seves vinyes de la partida dels Molins en la urbanització que denominà Vista Alegre, al carrer d'Àngel Guimerà (1926).

L'art funerari també fou present en els projectes dels *americanos*, com ho denota la remarcable profusió de panteons erigits en el cementiri mariner de Sitges. Els germans Robert i Aldrofeu, Carreras i Robert, Vidal i Dimas, Vidal i Quadras i altres com Joan Pintó i Arabitg, Antoni Serra Ferret, Antoni Ferrer Robert o Jaume Brassó, que havien dedicat una bona part de la seva vida a les terres d'Ultramar, volgueren disposar d'aquests monuments en el cementiri del poble que els havia vist néixer (IV).

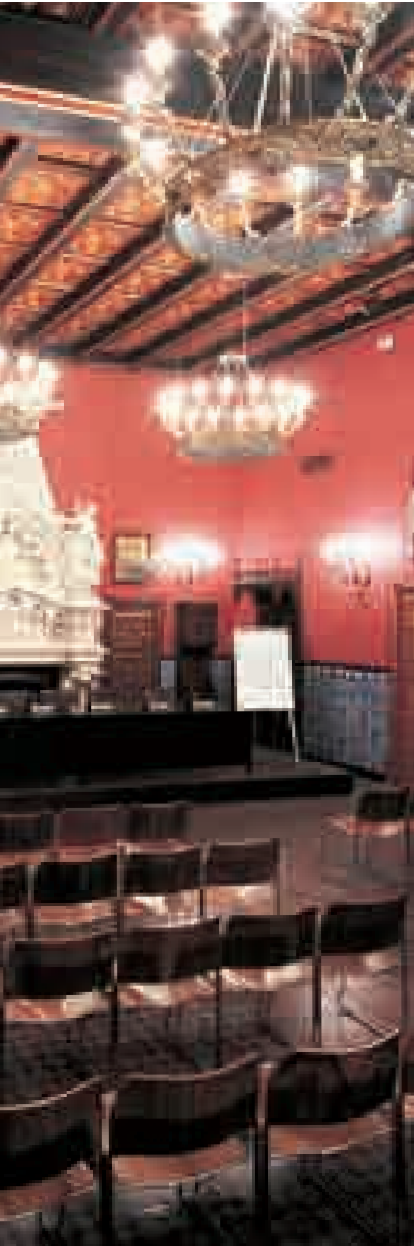
Entre els arquitectes que intervingueren en el procés del projecte i construcció de les cases dels *americanos* de Sitges n'hi ha de destacats, com són Elies Rogent i Amat (1821-1897), Jaume Sunyer i Juncosa (1839-1919), Salvador Vinyals i Sabaté (1847-1926), Gaietà Buïgas i Monravà (1851-1919), Ignasi Mas i Morell, Josep Pujol i Brull, Gaietà Miret Raventós, Marcel·lí Coquillat i Josep M. Martino Arroyo.

David Jou i Andreu

Palau Maricel. Saló d'Or

Palau Maricel. Golden Salon

In later times, with the growth of the town and the spread of its fame, some *americanos* built houses to provide accommodation for the increasing number of summer visitors. The houses owned by Bernardo Fernández on Passeig de la Ribera (1908), are an example of this. Pau Barrabeig also developed much of the area of El Vinyet, part of which was taken up by the Sínia del Gall and the occasional chalet for summer visitors (1926-1929), designed by the architect Josep M. Martino. Others built blocks of flats to rent, including the house already mentioned owned by Bartomeu Carbonell Mussons (**16**) in Plaça del Cap de la Vila, that of Pere Montaner i Capdet, known as Peretó, on Passeig de Vilanova, built by the architect Josep Graner in 1927. Bartomeu Carbonell turned his vineyards on the way out of Els Molins into a development known as Vista Alegre on Carrer d'Àngel Guimerà (1926).

The *americanos* also paid attention in their projects to what might be termed funereal art, as demonstrated by the remarkable number of pantheons built in the Sitges cemetery. The brothers Robert i Aldrofeu, Carreras i Robert, Vidal i Dimas, Vidal i Quadras and others, including Joan Pintó i Arabitg, Antoni Serra Ferret, Antoni Ferrer Robert and Jaume Brassó, who had spent much of their lives in Spain's colonies overseas, had these monuments erected in the cemetery of the town where they had been born (**IV**).

A number of architects were commissioned to design and build the houses of the *americanos* in Sitges, some of the most important being Elies Rogent i Amat (1821-1897), Jaume Sunyer i Juncosa (1839-1919), Salvador Vinyals i Sabaté (1847-1926), Gaietà Buïgas i Monravà (1851-1919), Ignasi Mas i Morell, Josep Pujol i Brull, Gaietà Miret Raventós, Marcel·lí Coquillat and Josep M. Martino Arroyo.

David Jou i Andreu

Ruta principal / Main route

 Museu / Museum

 Visita exterior i interior / Visit inside and view exterior

 Visita exterior / View exterior only

1

Casa Pere Carreras i Robert, 1906

Arquitecte Josep Pujol i Brull

Carrer Francesc Gumà, 23

Casa de planta baixa i dos pisos. La façana no segueix la solució prevista en el projecte original, i va ser canviada durant la construcció. S'hi poden veure aplicats molts elements decoratius i variats que formen part del repertori de l'època. En destaca el trencadís de la part superior. Cal dir, però, que és una obra discutible, ja que hi ha alguns elements –com els balcons de pedra del primer pis– que no s'adiuen gens amb la resta de l'edifici, perquè segueixen la línia del primer projecte. El disseny dels balcons de ferro, senzill, es basa en línies modernistes. L'arquitecte es preocupà de situar una decoració de motius florals a les llindes i al portal principal. Aquesta ornamentació es repeteix a la porta de fusta d'entrada a la casa i a l'estucat de les parets del vestíbul. La casa està perfectament conservada, tant pel que fa a l'exterior com a l'interior, on es manté el mobiliari i els arrambadors, enteixinats i altres elements decoratius de l'època. El seu primer propietari, Pere Carreras i Robert, s'establí a Nuevitas (Cuba), on va dedicar-se a la importació i l'exportació, com també a negocis naviliers. Poc després de construir-se aquesta casa a Sitges, la vengué a Pau Barrabeig, i retornà a Cuba, on morí l'any 1915.

Three-storey house. The facade does not follow the solution in the original design as it was changed during construction. You can see many varied, decorative elements that were part of the repertoire of the period. Particularly noteworthy is the trencadís (broken fragments of ceramic) in the upper part. It must be said, however, that the work is open to criticism as there are some elements, such as the stone balconies on the first floor, that barely seem to match the rest of the building because they follow the line of the original plan. The design of the simple iron balconies is along Modernista lines. The architect placed floral decorative motifs on the steps and on the main porch. This decoration is repeated on the wooden entrance door to the house and on the stucco on the walls in the vestibule. The house is in a perfect state of conservation both outdoors and in, where the furnishing and the banisters, panelled ceilings and other decorative elements are still in place. The first owner of the house, Pere Carreras i Robert, had lived in Nuevitas (Cuba), where he was involved in import and export, and in the shipping business. Shortly after he had his house in Sitges built, he sold it to Pau Barrabeig and returned to Cuba, where he died in 1915.

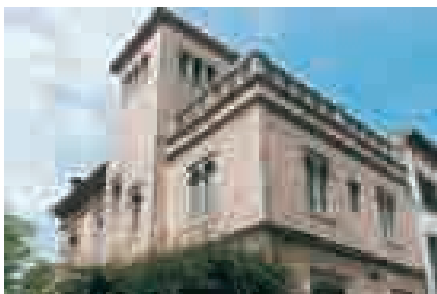

2

Casa Antoni Carreras i Robert, 1908

Arquitecte Eduard Mercader i Sacanella

Carrer Francesc Gumà, 17

Edifici enretirat de la línia del carrer amb la finalitat que la casa fos envoltada d'un jardí que s'amplia a la part del darrere fins a arribar al carrer Illa de Cuba. L'edifici es divideix en tres cossos, el més elevat acabat en una torre que serveix com a caixa d'escala, tal com ho marquen les finestres, i que separa els altres dos. D'un d'ells en destaca la porta d'accés, com també una gran terrassa vora el jardí. De l'altra façana, que dona al carrer Francesc Gumà, en sobresurt la barana, formada per quadrats amb trifolis i una sèrie de finestres geminades, elements trets del repertori gòtic, igual que els trencaaigües, acabats amb uns brotons.

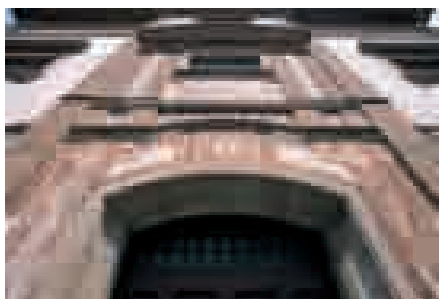
Building set back from the others on the street so that it can be surrounded by a garden that stretches at the back all the way to Carrer Illa de Cuba. The building is divided into three sections, the highest of which ends in a tower that serves as a stairwell, as indicated by the windows. This section separates the other two, one of which has a notable entrance door, as well as a patio alongside the garden. The other facade, which overlooks Carrer Francesc Gumà, has a projecting balustrade made up of squares with trefoils and a series of geminated windows, all of which are Gothic elements, as are the dripstones terminated in florets.

3 (concertada / by appointment)

Teatre Casino Prado, 1925 (reforma)

Arquitecte Josep Maria Martino Arroyo

Carrer Francesc Gumà, 6-14

El Casino Prado és una de les societats més importants i representatives de la vila. És un espai que fou seu d'importants esdeveniments, com ara les Festes Modernistes. L'any 1925 es renovà l'edifici, que esdevingué un clar exemple d'arquitectura noucentista. La façana, de paraments blancs, destaca per la voluntat, a la manera neoclàssica, de clarificar al màxim l'estructura de l'edifici, i també d'emmarcar cada un dels seus elements ornamentals. S'hi distingeixen dues parts, les quals estan perfectament integrades. La primera, que acull el saló teatre, està formada per tres cossos, el central més elevat que els laterals, on s'obre un portal d'entrada i dues finestres, una de les quals, la del primer pis, d'una amplada considerable, està decorada pictòricament. Els dos cossos laterals queden dividits, cada un d'ells, per franges de maó vist que formen dos quadrats, emmarcament que continua a la façana lateral i que s'utilitza també per a les obertures. Tant l'exterior com l'interior de l'edifici estan decorats pel pintor sitgetà A. Ferrer Pino. La segona part de l'edifici està formada per un arc de pedra que porta a un vestíbul amb una decoració de Miquel Utrillo. D'aquesta part, cal també valorar-ne els frisos, realitzats per Pere Jou: a l'extrem esquerre de la façana, hi trobem la representació d'una orquestra dirigida pel mestre Morera, mentre que, a l'extrem de la dreta, s'hi reproduïx una cobla. Als segments confrontants amb la porta, dos balls: a l'esquerra, un ball de Carnaval; a la dreta, una sardana. L'any 1962, es prolongaren els frisos al llarg de la façana, on es representen activitats populars i internes de la societat.

The Casino Prado was one of the most important and representative societies of the town and was the setting for a number of important events, including the Modernista Festivals. In 1925, the building was refurbished, turning it into a clear example of Noucentista architecture. The facade, with its white facing, stands out because of its contribution towards clarifying the structure of the building to the full, in the Neoclassical manner, and because it serves as a setting for each of its decorative elements. Two perfectly integrated parts can be seen. The first, which holds the theatre auditorium, consists of three sections. The central section is higher than the two side sections and has the entrance portal and two windows, the one on the first floor being of considerable width and decorated with painting. The two side sections are each divided by strips of exposed brick forming two squares, a design that continues on the side facade and which is also used for the windows. Both the inside and outside of the building were decorated by the Sitges painter A. Ferrer Pino. The second part of the building consists of a stone arch that leads into a vestibule with decoration by Miquel Utrillo. Also of note are the friezes done by Pere Jou: to the left is a depiction of an orchestra being conducted by Morera; and to the far right, a cobla, or Catalan orchestra, is portrayed. The sections that face the door are decorated with two dances: to the left is a Carnival ball; to the right, a sardana, a traditional Catalan dance. In 1962, the friezes were extended along the facade and show popular, social activities.

4

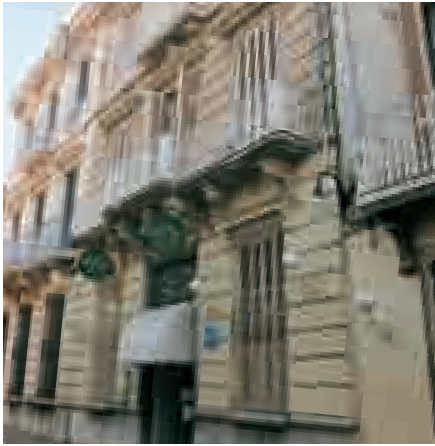
Cases Pere Catasús i Josep Planes, 1897

Mestre d'obres Jaume Sunyer i Juncosa

Carrer Sant Isidre, 31-33

Conjunt de dues cases, que pertanyien a dos cunyats que volgueren que Sunyer els projectés dos edificis iguals. La solució pensada pel mestre d'obres consistí a fer dos habitatges de planta baixa i dos pisos. La planta baixa té una porta centralitzada i dues finestres laterals, idea que es troba a la Casa Catasús i que ha estat modificada a la Casa Planes en la reforma que s'hi féu l'any 1952. El primer pis consta de tres obertures que estan unides per una balconada de conside-

A pair of houses belonging to two brothers-in-law who wanted Sunyer to design two similar houses. The solution that the master builder came up with was to make two three-storey houses. The ground floor has a door in the centre and two windows to the side, as can be seen in Casa Catasús, although the design was modified in Casa Josep Planes during alteration works in 1952. The first floor has three openings linked by a large balcony that projects out a long way, particularly in

nable volada, accentuada al centre, i amb unes grans cartel·les. Aquesta balconada recorre tota la façana. Els balcons del segon pis són més petits i els laterals no tenen volada. L'ornamentació del conjunt ve donada per les mènsules que sostenen els balcons, i també per les que, en grups de tres i quatre, aguanten la cornisa amb què s'acaba l'edifici. Cada obertura consta d'un trencaaigües a manera de cornisa, sostingut per petites mènsules i coronat per una antefixa i fulles d'acant. Completen la decoració les rebranques de les obertures: mentre que les del primer pis no tenen elements decoratius, les del segon són unes pilastres d'alta base i acabades en capitell. Com a coronació de la façana hi ha un capcer semicircular.

the centre, and which has large corbels. This balcony runs the full length of the facade. The balconies on the second floor are smaller in size and those at the side do not project at all. The decoration of the entire building consists of the corbels that support the balconies and which, in groups of three and four, hold up the cornice that crowns the building. Each window has a cornice-like dripstone supported by small corbels and crowned by an antefix and acanthus leaves. The decoration is completed by the window jambs. Although the windows on the first floor have no decorative features, those on the second floor have pilasters that have a high base and are finished with a capital. The crown of the facade is a semicircle.

5 Casa Tarrida, 1882

Carrer Sant Isidre, 35

Edifici de planta baixa, dos pisos i golfes. Hi destaca el primer pis, amb tres obertures que tenen una llinda triangular de poc volum. Per tot el pis corre un balcó sostingut per sis mènsules que ocupen la part superior de la planta baixa. El segon pis consta de tres obertures amb balcons individualitzats i de menys volada que el primer, mentre que les obertures de les golfes són de tipus finestra balcó. Aquesta distribució és buscada per donar una jerarquització als pisos. En aquest edifici sobresurt el treball de ferro de baranes i reixes.

Three-storey building with a loft area. The first floor, with its three windows and small triangular lintels, is particularly interesting. A balcony supported by six corbels that occupy the upper part of the ground floor runs along the entire length of the floor. The second floor has three windows with separate balconies that do not project to the same extent as those on the first floor. The windows in the loft area are of a balcony window type. This distribution deliberately establishes the hierarchy of the floors. One outstanding feature of this building is the ironwork of the balustrades and grilles.

6 Casa Sebastià Sans Bori, 1883

Mestre d'obres Jaume Sunyer i Juncosa

Carrer Illa de Cuba, 16-22

Edifici de planta baixa, pis i golfes. Unes cornises que recorren les façanes serveixen per marcar l'alçada de cada planta, a la vegada que formen part de la decoració. Destaca una greca que, a la manera de fris, recorre les façanes, incloent-hi el pòrtic. Sobresurt del conjunt la manera de solucionar la façana principal, formada per dos murs perpendiculars que, en el punt on es toquen, s'hi emplaça un eix format per tres obertures: pòrtic d'entrada, aguantat per dues columnes de pedra amb capitell jònic, sobre el qual hi ha un balcó coronat per unes peanyes sostingudes per mènsules sobre les quals s'emplacen dos cercles que

Two-storey building with attic area. Cornices that run along the facade serve to highlight the height of each floor, whilst also forming part of the decoration. A Greek border runs along the facade, including the portico, in the style of a frieze. Particularly interesting is the solution of the main facade, consisting of two perpendicular walls with an axis formed by three openings at the point where the walls meet. One of these openings is the entrance portico supported by two stone columns with an Ionic capital, above which there is a balcony, crowned by pedestals supported by corbels, above which are two circles that frame the owner's initials. Much of

emmarquen les inicials del propietari. En aquest eix central, se situa una gran part de la decoració, guarniment que queda encara més destacat per la nuesa dels murs laterals. De les altres façanes, cal destacar-ne els particulars frontons, de molt volum, i amb el vèrtex superior formant un cercle on hi ha una flor. Característic també del llenguatge eclèctic són les antefixes que coronen l'edifici. Sebastià Sans tenia negocis de viticultor i també es dedicà a la poesia.

the decoration, emphasised by the bareness of the side walls, is to be found in this central area. The other facades have large pediments, with an upper apex in the shape of a circle containing a flower. The antefixa that crown the building are another feature typical of the eclectic language. Sebastià Sans was a winegrower and also wrote poetry.

7 ↗

Casa Manuel Planas i Carbonell, 1908

Carrer Illa de Cuba, 21

Total transformació d'un edifici construït l'any 1881, tal com queda palès a la dovella situada a l'arc de la porta d'entrada de l'edifici. Trencant totalment amb el criteri emprat a la cantonada del davant –Casa Sebastià Sans– que està enretirada formant angle, amb la finalitat que s'hi formés una petita plaça. El seu autor situà a la cantonada una tribuna d'una considerable volada, que agafa els dos pisos superiors, i que marquen el punt de trobada de les dues façanes. La tribuna estava decorada amb magnífics vitralls policroms, que foren venuts a la dècada dels anys setanta del segle xx. La decoració de l'edifici inclou finestres de formes capritxoses, de gust modernista, i emmarcades per elements florals. Les línies de la tribuna i de l'acabament de l'edifici, ambdues formades per un traç corbat i vestides amb elements florals, complementen l'ornamentació del conjunt alhora que serveix per a donar-li un ritme dinàmic que uneix els tres cossos de l'edifici. Manuel Planas i Carbonell (Sitges, 1854-1936), el primer propietari de la casa, s'havia establert a Santiago de Cuba, i es dedicà a la destil·lació i la licoreria.

Complete transformation of a building constructed in 1881, as demonstrated by the voussoir in the arch of the entrance door. The building is not in the least bit like Casa Sebastià Sans on the opposite corner, which is set back, forming an angle in order to create a small square. At the corner of Casa Manuel Planas i Carbonell, the designer placed a gallery that projects out a considerably and which takes in the two upper storeys, whilst establishing itself as the starting point for the two facades. The gallery used to be decorated with magnificent coloured stained-glass windows, but these were sold in the 1970s. The decoration of the building includes whimsical-shaped windows in a Modernista style, framed by floral elements. The lines of the gallery and the crown of the building, both of which are formed by a curving line and are decorated with floral detailing, complement the decoration of the whole whilst at the same time serving to give the building a dynamic rhythm that links the three different sections of the construction. Manuel Planas i Carbonell (Sitges, 1854-1936), the first owner of the house, had lived in Santiago de Cuba, and distilled and sold spirits and liqueurs.

8 ↗

Casa Joan Robert i Brauet, 1911

Carrer Sant Bartomeu, 28

Edifici en cantonada, de planta baixa i dos pisos, i amb tres façanes. La principal, que dóna al carrer de Sant Bartomeu, consta de tres eixos verticals. El central acull el portal d'entrada, una obertura amb balcó de ferro de molta volada, i una finestra balcó rectangular. Els eixos laterals estan formats per una finestra rectangular a la planta baixa, finestra balcó al primer pis, també rectangular, i finestra quadrada al segon. A cada una d'aquestes obertures es troba un trencaigües, que acull decoració floral en el seu interior, solució que es va repetint en les altres façanes i que ajuda a donar unitat al conjunt. Aquesta unitat ve també donada per la cornisa que corre per les tres façanes, per la balustrada que corona l'edifici i per l'estucat, en forma de carreus, de la façana, que té més relleu a la planta baixa. La façana posterior dóna al jardí de la casa i està animada per la galeria d'arcs de mig punt del primer pis, tancada per vidres. Entre altres aspectes, cal subratllar el treball de ferro dels balcons i les reixes, i el de fusta a les portes. El primer propietari de la casa, Joan Robert i Brauet (1854-1921), es traslladà a Guantánamo (Cuba), on es dedicà al negoci de la fusta.

Three-storey building with three facades on a corner plot. The main facade, which overlooks Carrer de Sant Bartomeu, consists of three vertical sections. The central section contains the entrance door, an opening with a iron balcony that projects considerably, and a rectangular balcony window. The side sections are formed by a rectangular window on the ground floor, a balcony window, again rectangular, on the first floor and a square window on the second floor. Each of these openings has a dripstone with floral decoration inside, a solution that is repeated on the other facades and which helps to give the building a sense of unity. Other elements contribute to this unity, including the cornice that runs along the three facades, the balustrade that crowns the building and by the ashlar-shaped stucco on the facade, which is in greater relief on the ground floor. The rear facade overlooks the house's garden and is enlivened by a gallery of glazed semicircular arches on the first floor. Particularly noteworthy are the ironwork of the balconies and the grilles, and the woodwork of the doors. The first owner of the house, Joan Robert i Brauet (1854-1921), moved to Guantánamo (Cuba), where he dealt in timber.

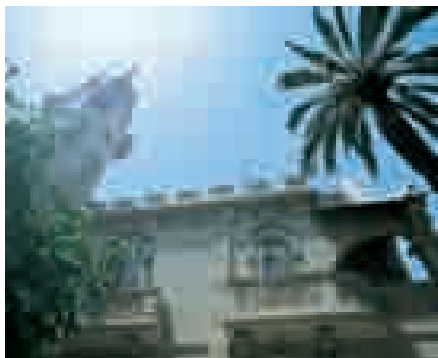

9 ↗

Casa Bonaventura Blai (Villa Avelina), 1900

Arquitecte Gaietà Buïgas Monravà

Carrer Illa de Cuba, 37

Edifici unifamiliar projectat mirant a un jardí al qual donen diverses façanes, amb una composició diferent per a cada una d'elles. Juntament amb la Casa Virella, al carrer Jesús i també projectada per Buïgas Monravà, té una particularitat que confereix caràcter a la vila. Ens referim a la torre mirador, element arquitectònic que sobresurt dels edificis sitgetans del casc antic. A diferència de la Casa Virella, basada en un llenguatge gòtic més nòrdic, per a la casa Blai el seu artífex utilitzà un llenguatge lligat al gòtic francès, molt a la moda en aquells anys. Els elements decoratius que s'hi destaquen són gàrgoles, trencaigües, arcs ogivals, arcs conopials, baranes decorades amb quatrilifs... Cal subratllar també l'aplicació de la ceràmica i el ferro, com les frondes de ceràmica que recorren la torre mirador i els elements ornamentals de ferro que recorren la línia on es troben les dues

A family house designed facing the garden, which is overlooked by various facades, each of which has a different composition. Similarly to Casa Virella, on Carrer Jesús and also designed by Buïgas Monravà, this house has a lookout tower, an architectural feature that stands out above the buildings in the old centre of Sitges, and which gives the building a special character all of its own. Unlike Casa Virella, which is based on a more northern Gothic language, the architect uses a language closely linked to the French Gothic, which was much in fashion during the period, for Casa Blai. The decorative elements of particular interest are the gargoyles, washes, the pointed and ogee arches and the balustrades decorated with quatrilifs. Other features worth noting are the use of ceramic and iron, as well as the fronds of ceramic covering the lookout tower and the decorative ironwork that follows the line where the two slopes of the top

vessants del capcer. El seu primer propietari, Bonaventura Blai i Milà (Sitges 1860-1911) s'havia establert a Guantánamo (Cuba) com a soci de la raó social C. Brauet i Cia.

are. The first owner of the house, Bonaventura Blai i Milà (Sitges, 1860-1911) had lived in Guantánamo (Cuba), where he was a partner in the company C. Brauet i Cia.

10

Casa Antoni Ferrer i Llopis, 1886

Mestre d'obres Jaume Sunyer i Juncosa

Carrer Illa de Cuba, 34-36

Casa edificada sobre un gran sòcol de pedra coronat amb una barana, que serveix per aixecar-la i donar-li monumentalitat. Aquesta base –semisoterrani– serà utilitzada per a serveis diferents, que ventilaven al carrer a través d'una finestra que quedava dissimulada en integrar-se dins el conjunt del sòcol. Al pis principal de la casa, on se situa tota la decoració, s'hi accedeix per dues escales que estan situades al darrere del mur. Els coronaments de les obertures del primer pis són molt interessants, amb uns frontons molt particulars, personals i de gran força volumètrica, amb línies i decoració que recorden els de la casa Sebastià Sans (1883). Al centre de la façana s'obre un porxo que marca el punt d'entrada i està sostingut per dues columnes de ferro colat, les primeres que es troben en un edifici sitgetà.

House built on a large stone plinth crowned with a balustrade, lending it an imposing air. The plinth is partially underground and was used as an area for laundry and similar purposes. This area is ventilated via a window that is disguised by being built into the plinth. All the decoration of the house is on the main floor, which is entered by climbing two staircases situated behind the wall. The tops of the windows on the first floor are especially interesting, with their highly individual pediments of great volumetric power and lines and decoration that recall those of Casa Sebastià Sans (1883). A porch in the centre of the facade indicates the entrance and is supported by two cast-iron columns, the first ever to be used in a building in Sitges.

11

Villa Remei, 1911

Avinguda Artur Carbonell, 25

Edifici de gran força volumètrica, construït l'any 1911 i ampliat el 1928 per Josep Maria Martino. En destaquen dues façanes, la principal, alineada al carrer, amb dues finestres a la planta baixa i tres al primer pis. Aquestes darreres obertures queden unides per un balcó de ferro que corre al llarg de la façana. Pel que fa a la façana lateral, s'orienta a un petit jardí on hi ha la porta d'entrada, única obertura que es troba en aquest costat de la casa. L'edifici està coronat amb una barana amb diferents capcers que se situen seguint l'eix de les obertures del segon pis, en el cas de la façana principal, i l'eix del portal d'entrada, a la lateral. La força volumètrica de l'edifici queda remarcada pels reforçaments, amb dovelles de pedra a les cantonades i per l'estucat enteixinat aplicat a les façanes.

A building of great volumetric force built in 1911 and extended in 1928 by Josep Maria Martino. The two facades are of particular interest. The main facade, stretching along the street, has two windows at ground floor level and three on the first floor. These windows on the first floor are linked by an iron balcony that runs along the length of the facade. The side facade faces towards a small garden. The only opening on this side is the entrance door to the house. At the top, the building has a balustrade with various peaks following the line of the openings on the second floor in the case of the main facade, and the line of the entrance door on the side facade. The volumetric strength of the building is enhanced by the reinforcements, which have stone voussoirs at the corners, and by the panelled stucco applied to the facades.

12 ↗

Villa Subur, 1908

Arquitecte Juli Batllevell

Avinguda Artur Carbonell, 23

Edifici de planta baixa. El parament de la façana té un esgrafiat que segueix el llençatge modernista, el mateix que s'utilitza per a la decoració de la porta d'entrada, de fusta, i en la majoria dels elements ornamentals que conformen el conjunt, entre els quals destaquen els trencaaigües, amb decoració floral, que coronen les obertures.

Building with ground floor only. The facing on the facade is decorated with Modernista scratchwork. The same decoration is used on the wooden front door and in most of the decorative elements. Particularly interesting are the dripstones, with a floral decoration, above the openings.

13 ↗

Villa Havemann / Ave Maria, 1907

Arquitecte Josep Domènech Estapà

Avinguda Artur Carbonell, 11-15

Casa unifamiliar aïllada amb la característica particular de tenir adossada una capella de grans dimensions. Un primer projecte per a l'edifici fou fet per l'arquitecte valencià J. L. Calvo (1906), solució que seria reformada per Josep Domènech Estapà, en l'ornamentació i en les formes de les obertures. A la planta baixa, Domènech hi situà tres finestres amb particulars emmarcaments. Per al primer pis, hi col·locà tres obertures formades per llindes escalonades molt personals, les quals defineixen i donen individualitat a la façana. Pel que fa a la capella, per al portal s'hi utilitzà un arc de mig punt amb arquivolta, mentre que al primer pis s'hi ubicaren tres obertures: la central, lobulada i més gran que les laterals, que són de mig punt. Actualment, l'edifici està destinat a acollir una fundació dedicada a ensenyament especial.

Detached family house with large adjoining chapel. The initial design for the building was by the Valencian architect J.L. Calvo (1906); this was later altered by Josep Domènech Estapà, who changed the original decoration and the shape of the openings. On the ground floor, Domènech incorporated three windows with unusual frames. On the first floor, he put in three openings formed by highly individual stepped lintels, which define the facade and give it a sense of character. In the chapel, there is a semicircular arch with archivolt. The first floor has three openings, the central lobed window, which is larger than the semicircular ones at the side. At the present time, the building is used by a special education foundation.

14 ↗

Casa Antoni Robert i Camps, 1894

Arquitecte Salvador Vinyals i Sabaté

Carrer Illa de Cuba, 13

Edifici de clara influència renaixentista. Consta de planta baixa, pis principal, golfes i àtic coronant l'edifici. Hi ha interès a valorar de manera igual la planta baixa i el pis principal, mentre que les golfes, o pis de servei, queden quasi amagades per una gran cornisa amb mènsules. Les obertures de mig punt emmarcades per pilastres són un record de l'arquitectura italiana del segle XVI. La façana juga amb pilastres i columnes de capitells compostos que,

A building clearly influenced by the Renaissance. It has a ground floor, main floor, loft area and attic. The ground floor and main floor are treated in a similar way, while the loft area, for laundry, et cetera, is virtually hidden by a large cornice with corbels. The semicircular openings framed by pilasters are reminiscent of 16th-century Italian architecture. The facade plays with pilasters and columns with composite capitals which, in keeping with the taste of the 19th century,

seguint el gust del segle XIX, incorporava un element floral al centre. La voluntat decorativista de Vinyals el porta a decorar les cantelles del balcó amb fulles d'acant. Corona l'edifici un templet amb obertura serliana, la qual serveix per a remarcar l'eix i per donar-li monumentalitat, una solució que, en el segle XVI, havia estat molt emprada per Andrea Palladio. Hi destaquen també les baranes de ferro del primer pis, que són una mostra més de la riquesa de solucions que es troben a Sitges d'aquesta tècnica.

incorporate a floral element in the centre. Vinyals' fondness for ornamentation led him to decorate the balcony consoles with acanthus leaves. At the top of the building is a niche with a Serlian window, which draws the eye to the axis and gives the entire construction an imposing look. This solution was used frequently by Andrea Palladio in the 16th century. Other notable features are the iron balustrades on the first floor, which are yet another example of the rich variety of iron-work to be found in Sitges.

15

Casa Severiano Virella Cassanyes, 1900

Arquitecte Gaietà Buigas Monravà

Carrer Jesús, 16

Edifici molt transformat pel fet d'haver-se plantejat com a aïllat. Actualment, ha quedat entre mitgeres, en haver-se construït bona part del jardí. De la façana del carrer Jesús, en destaquen un gran balcó sostingut per mènsules, amb una barana de pedra amb disseny igual al que té la barana d'una terrassa que es troba en aquest nivell. Pel que fa als elements decoratius, cal destacar els trencaigües sobre les finestres del primer pis, els quals són rectes amb una petita forma ogival al mig i uns goterons trets del repertori gòtic als extrems. Sobre el trencaigües del pis central se situa un arc de descàrrega per alleugerir el pes de la paret, solució que demostra un cert interès expressionista de l'arquitectura. Al segon nivell trobem menys decoració, amb tres finestres rectangulars. La façana es corona amb un capcer escalonat. En un dels extrems de l'edifici, s'hi trobava una torre mirador que ha esdevingut una fita del paisatge urbà de Sitges.

This property has been considerably altered as it was originally designed as a detached house. Now it adjoins other buildings and much of the garden has been built on. The facade overlooking Carrer Jesús has an interesting large balcony supported by corbels and has a stone balustrade in the same design as the balustrade in a patio at this level. The decorative features include the dripstones over the windows on the first floor, which are straight with a small ogival shape in the centre and terminations taken from the Gothic repertoire. Above the dripstones on the central floor is a relieving arch to lighten the weight of the wall, a solution that demonstrates a certain expressionist interest. There is less decoration on the second floor, with three rectangular windows. The facade has a stepped parapet. At one end of the building, there is a lookout tower, which has become a landmark in Sitges' urban landscape.

16 ↗

Casa Bartomeu Carbonell i Mussons, 1913-1915

Arquitecte Ignasi Mas i Morell

Plaça del Cap de la Vila, 7-8

La casa està formada per planta baixa –comunicada amb l’entresòl–, primer i segon pis. Pel que fa a la decoració de la façana, està basada en la forma de les obertures. Així, a la planta baixa i a l’entresòl les obertures de portes i finestres estan formades per una evolució d’un arc deprimit convex, mentre que les del primer pis es basen en arcs de nivell amb els costats corbs. Del primer pis, en destaca la barana de ferro amb una decoració molt característica basada en unes peces ovalades dissenyades pel mateix arquitecte, el qual també va projectar les peces de ceràmica groga de forma oval. Aquest edifici té la coneguda torre del rellotge, en el punt on s’uneixen la façana del carrer Major amb la del Cap de la Vila. La punxa d’aquesta torre surt d’una base formada per cinc estretes cobertes a dues vessants, decorades amb trencadís ceràmic de diferents colors, el mateix material que cobreix la punxa. El seu propietari, Bartomeu Carbonell i Mussons (Sitges, 1859-1947) formà part de la societat comercial Carbonell Hnos., dedicada a la importació de teixits.

This house consists of a ground floor –which communicates with the mezzanine– and a first and second floor. The decoration of the facade revolves round the shape of the openings. The openings for the doors and windows on the ground floor and the mezzanine consist of an evolution of a depressed convex arch, while those on the first floor are based on flat arches with curved ends. On the first floor, there is an interesting iron balustrade decorated in a highly characteristic manner with oval pieces designed by the architect himself, involving pieces of yellow ceramic in an oval shape. This building has the famous clock tower at the point where the facade overlooking Carrer Major meets the facade that looks out onto Plaça del Cap de la Vila. The top of the tower emerges from a base consisting of five narrow, pitched roofs decorated with multicoloured ceramic trencadís, which also covers the top. The owner of this property, Bartomeu Carbonell i Mussons (Sitges, 1859-1947), was a partner in the Carbonell Hnos. company, which imported fabrics.

17 ↗

Casa Joan Tarrida i Ferratges, 1892

Arquitecte Salvador Vinyals i Sabaté

Carrer Major, 36

Edifici format per dos eixos de simetria formats per les tres obertures, una a cada pis. Les obertures i els balcons tenen llinda rectangular, i únicament les de la planta principal tenen decoració. La manera de plantejar-se la façana de l’edifici demostra com els arquitectes d’aquest període, tot i servir-se d’elements trets del repertori renaixentista, gaudeixen d’una àmplia llibertat a l’hora de projectar, tant en els elements que utilitzen com en l’ús de les proporcions que empen.

A building formed by axes of symmetry created by the three openings, one on each floor. The openings and balconies have rectangular lintels and only those on the main floor are decorated. The way that the facade of the building is conceived demonstrates how the architects of this period used elements from the repertoire of the Renaissance but nevertheless enjoyed complete licence when it came to the design, in both the elements and the proportions they used.

18 ↗

Casa Joaquim Duran i Barraquer, 1929

Arquitecte **Bernadí Martorell i Puig**

Carrer Major, 23

Edifici de planta baixa i dos pisos, amb dues façanes, una que dóna al carrer de la Carreta, on es troba l'entrada a l'escala que porta als pisos, i l'altra, al carrer Major. En el punt on les dues façanes s'uneixen es troba una fornícula formada per diferents filades de maó vist i de volum considerable, situada amb el desig de marcar la cantonada. També de maó vist són les llosanes amb volades de mides diferents dels balcons dels pisos, com també la cornisa. Cal destacar, així mateix, les variades formes de les obertures, característiques del darrer Modernisme català, que recorden solucions emprades en altres edificis sitgetans, com l'Hospital, de Font i Gumà, amb el qual Bernadí Martorell també coincideix en la decoració de les baranes.

Three-storey building with two facades, one of which overlooks Carrer de la Carreta, and which has the path leading up to the staircase to the upper floors. The other facade overlooks Carrer Major. At the point where the two facades meet, there is a niche made up of various courses of exposed large bricks, placed there in order to draw attention to the corner. The overhanging part of the balconies, in different sizes, on the upper floors and the cornice are also in exposed brick. Also worthy of note are the varied shapes of the openings, typical of late Catalan Modernisme, which are reminiscent of the solutions used on other buildings in Sitges, such as the hospital, designed by Font i Gumà, which also has similar decoration on the balustrades to that used by Bernadí Martorell.

19 ↗

Can Misas, 1901

Arquitecte **Salvador Vinyals i Sabaté**

Carrer Major, 24

Edifici de planta baixa i dos pisos basat en un llenguatge neorenaixentista. Cada planta té tres obertures. La planta baixa presenta el portal centralitzat emmarcat per dues pilastres sobre altes bases. A cada costat se situen dues finestres, avui transformades. El primer pis, que es destaca de la resta per la importància que se li dóna, té un balcó que recorre tota la façana i aplega les tres obertures, coronades amb frontons tancats. El pis superior és integrat per tres senzilles finestres quadrades. El seu propietari, Bartomeu Misas i Roses (Sitges, 1859-1909), va formar part de la casa comercial C. Brauet i Cia., negoci instal·lat a Guantánamo.

Three-storey building based on a Neo-Renaissance language. Each floor has three openings. The ground floor has a large door in the centre framed by two pilasters on high bases. On each side there is a window, though these are no longer the same as their original design. The first floor stands out from the rest: it has a balcony running the full length of the facade, taking in all three openings, which are crowned with closed pediments. The top floor has three simple square windows. The owner of the building, Bartomeu Misas i Roses (Sitges, 1859-1909), was a partner in the company C. Brauet i Cia., which was based in Guantánamo.

20

Casa Gorgas, c. 1907

Arquitecte **Gaietà Miret i Raventós** (atribuïda)

Carrer Major, 21

No s'ha trobat cap document que pugui permetre una datació precisa d'aquest edifici. Malgrat tot, i pels elements emprats –sobretot els que el coronen– podem relacionar el seu autor amb la manera de fer de Gaietà Miret. La façana queda dividida en dos eixos, formats per obertures i remarcats per un element floral que forma part de la barana del terrat, alhora que corona la façana. La resta dels elements que la decoren estan basats també en un repertori floral. En destaca la riquesa del tema sota la llosa de la balconada, com també la riquesa dels trencaaigües de les obertures. Com a element decoratiu, s'ha de tenir en compte també la barana de ferro del primer pis, que té com a ornament principal un seguit de línies vegetals, típicament modernistes. Mentre que les obertures del primer pis es relacionen per la barana del balcó, les finestres del segon pis queden unides per la motllura que segueix el trencaaigües.

No documentation has been found enabling us to put an exact date on this building. However, the elements used –especially those at the top– link its design to those of Gaietà Miret. The facade is divided into two axes, formed by the openings and emphasised by the floral element that is part of the balustrade around the roof, which also serves as a crowning finish for the facade. The other features that decorate the facade are also based on floral motifs. The richness of the theme under the balcony overhang is particularly noteworthy, as are the washes of the openings. Another interesting decorative feature is the iron balustrade on the first floor, whose main ornamental motif is a series of typically Modernista lines of plants. While the openings on the first floor are linked together by the balcony balustrade, the windows on the second floor are joined by the moulding that follows the dripstones.

21

Casa Maria Robert Batlle, 1890

Mestre d'obres **Josep Salvany i Juncosa**

Carrer Major, 2

És un edifici de planta baixa i dos pisos en què l'autor es planteja una distribució basada en solucions renaixentistes: per una banda busca que amb les obertures de cadascun dels pisos es divideixi simètricament i verticalment la façana. A aquests tres eixos l'arquitecte en contraposa altres tres d'horizontals: amb les línies de la barana, de la cornisa i la barana del terrat. Aquesta divisió és també subratllada per les faixes que defineixen la planta baixa. Cal destacar com a element decoratiu, alhora que funcional, les grans mènsules que sostenen la balconada.

The designer of this three-storey building used a distribution based on Renaissance solutions. He firstly sought to divide the facade vertically into symmetrical sections through his use of the openings on each floor. Then, he counter-balanced these by three horizontal sections formed by the lines of the balustrade, the cornice and the balustrade along the roof. This division is further emphasised by the strips that define the ground floor. The large corbels that support the balcony are both functional and decorative.

22

Casa Josep Busquets o Casa Oller, 1891

Arquitecte **Salvador Vinyals i Sabaté**

Plaça de l'Ajuntament, 10

En plantejar-se la construcció dels edificis del mercat i de l'Ajuntament es va pensar també a millorar la plaça i, en conseqüència, els edificis del costat. Precisament, un d'aquests edificis és aquesta casa, de dues façanes, una de lateral que dona a un carrer estret, sense perspectiva, i una altra, la principal, que dona a la plaça. Componen aquesta façana tres obertures,

When it was proposed to build the market and the town hall, consideration was also given to improving the square and, as a consequence, the buildings to the side. One of these buildings is this house with two facades. The side facade overlooks a narrow street and so has no view, while the main facade overlooks the square itself. This main facade has three openings, one on each floor.

una a cadascuna de les tres plantes. La més gran és la del primer pis i es distingeix de la resta no solament per l'amplada, sinó també perquè s'hi concentra tota la decoració: dues pilastres amb capitell corinti, un fris amb decoracions geomètriques i una cornisa amb antefixes. El cos volat del balcó està sostingut per dues importants cartel·les. A la façana lateral no hi ha cap tipus d'ornamentació.

The largest of these openings is on the first floor and stands out from the rest, not just because of its size but because of the decoration, which is all concentrated here and consists of the two pilasters with a Corinthian capital, a frieze with geometric decorations and a cornice with antefixa. The overhanging part of the balcony is supported by two large consoles. There is no decoration at all on the side facade.

23

Mercat de Sitges, 1889-1890

Arquitecte **Gaietà Buïgas i Monravà**

Plaça de l'Ajuntament, 11-12

Les façanes van ser construïdes amb maó vist, material econòmic i decoratiu a la vegada. Consta d'una façana principal amb un eix de simetria molt marcat donat pel vèrtex de la teulada, la qual queda integrada a la façana. Sota aquesta teulada es troben dues motllures, una d'alta i esglaonada, i una altra de més petita i recta. Sota aquesta decoració hi ha onze finestres que donen llum a l'interior i que, seguint la línia de coberta, van disminuint d'alçada. L'entrada principal està formada per un gran arc escarser que queda tancat per una reixa molt simple. L'escut de Sitges es troba on s'ajunten els dos batents de la reixa. La marquesina de ferro que es troba al porxo de la façana també va ser dissenyada per Buïgas. Les façanes laterals estan formades per una sèrie de finestres separades per uns pilars que remarquen els espais. Al seu costat hi ha un cos afegit l'any 1935.

The facades are constructed of exposed brick, a material that is both cheap and attractive. The main facade has a symmetrical axis emphasised by the top of the tiled roof, which is integrated into the facade. There are two mouldings below this roof, one of which is high and stepped, while the other is smaller and straight. Below this decoration are eleven windows that illuminate the interior and which diminish in height, following the line of the roof. The main entrance consists of a large flattened arch which is closed by a very simple grille. The Sitges coat of arms marks the join between the two leaves of the grille. The iron canopy over the facade porch was also designed by Buïgas. The side facades consist of a series of windows separated by pillars that frame the spaces. To the side is another section added in 1935.

24

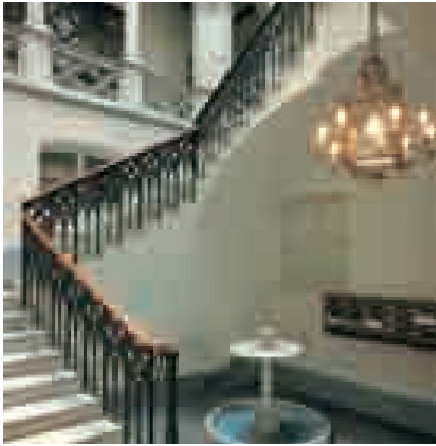
Ajuntament de Sitges, 1887-1889

Arquitecte **Salvador Vinyals i Sabaté**

Plaça de l'Ajuntament

Està construït en el lloc on anteriorment s'aixecava el castell. És rectangular, de planta baixa, pis i golfes. Salvador Vinyals escollí el llenguatge del gòtic civil català per a la decoració de les quatre façanes de l'edifici. La façana principal es modifica amb relació a la que tenia l'antic castell. Amb un criteri modern, la construeix davant d'un espai més ampli, de més visibilitat i, alhora, més adequat per a cerimònies de representació. La façana principal

The town hall was built on the site where the castle used to stand. It has a rectangular floor plan, and has a ground floor, upper floor and loft area. Salvador Vinyals chose the language of Catalan civic Gothic architecture for the decoration of the four facades of the building. The main facade is different to that of the former castle and was constructed using a more modern criterion and faces out onto a larger, more visually impressive space, making it suitable for public ceremonies and events.

s'emfatitza decorativament i dóna caràcter a l'edifici. Així, per exemple, s'hi situen elements decoratius de caràcter gòtic, com ara quatrifolis, finestres amb cornisament de lòbuls, etc., els quals ocupen un lloc de manera justa i elegant. Alguns temes heràldics s'afegeixen a la decoració de la façana i li adjudiquen la preeminència que li correspon respecte a les laterals. És interessant la solució del pòrtic principal, inspirada en les llotges medievals. Aquest pòrtic, malgrat estar tancat per reixes, dóna la idea d'espai obert i acollidor. Pel que fa a l'interior, adquireixen molta importància l'escala i les arcades del primer pis, sector il·luminat a través d'una claraboia de ferro i vidre situada sobre l'escala.

This main facade is emphasised by its decoration and gives the building its character. These decorative features in the Gothic style include quatrifolis and windows with a lobed cornice, placed in a pleasing, elegant manner. A number of heraldic themes have been added to the decoration of this facade, giving it the prominence it deserves in relation to the side facades. The interesting solution of the main portico is influenced by the commodities exchanges of the Middle Ages. Even though this portico has been closed off by grilles, it still retains the feel of an open, welcoming space. Inside, there is an impressive staircase and arcades on the first floor, which are illuminated by an iron and glass skylight over the staircase.

25 Monument al Doctor Robert, 1906

Josep Reynés

Plaça de l'Ajuntament

Sitges va voler honorar Bartomeu Robert amb un monument que el recordés. S'encarregà l'obra a Josep Reynés, el qual va saber expressar amb pocs elements tota la sensibilitat d'aquell gran home. En aquesta obra, la monotonia que suposava l'escultura pública, que acumulava una munió de detalls, queda superada quan el gust per la precisió i el detall dóna pas a un interès per captar el fet instantani i el gest característic que ens fa descobrir la veritable naturalesa del personatge. La figura s'orienta cap a una particular interpretació en què es representa l'home, sense cap atribut, ni de metge ni de polític, assegut sobre unes roques esguardant el mar, cosa difícil d'interpretar pel lloc en què es va situar el monument.

Sitges wanted to pay tribute to Bartomeu Robert by erecting a monument in memory of him. The work was commissioned from Josep Reynés, who was able to express the sensibility of this great man using very few elements. In this piece, the potentially monotonous nature of public sculpture that is worked with a mass of detail has been avoided: the taste for exactness and minutia has given way to an interest in the spontaneous deed and characteristic gesture that reveal the true nature of the person. The figure represents Bartomeu Robert the man, and has no particular attribute identifying him as a doctor or politician. He is portrayed sitting on some rocks, looking out to sea, though this is difficult to see given the place where the monument is currently sited.

26 (concertada / by appointment)

Conjunt de Maricel (Museu Maricel), c. 1910-1915

Enginyer Miquel Utrillo i Morlius

Carrer Fonollar, 2-6

A partir de la compra de l'antic hospital, Charles Deering va anar adquirint altres cases a un costat i a l'altre del mateix carrer, uns edificis amb els quals es conformaria el conjunt del Maricel. El cos que dóna al mar era utilitzat com a residència del propietari. Edificat sobre l'antic hospital de la vila, conserva els arcs gòtics de

Following his purchase of a former hospital, Charles Deering set about acquiring other houses on both sides of the street. These buildings were then combined to form the El Maricel complex. The part overlooking the sea was used as the owner's residence. Built on the site of the town's old hospital, it still has the Gothic arches of the previous building. The

l'antiga construcció. L'altre cos, el conforma la casa situada entre el Cau Ferrat i el Maricel, que va ser cedit per Deering al pintor Ramon Casas. Exteriorment, del conjunt en sobresurt la torre amb merlets, coneguda com de Sant Miquel, i el pont que comunica amb el Maricel de Terra, a l'altre costat del carrer.

A l'interior del cos principal del Maricel de Terra hi ha una monumental escalinata per la qual s'accedeix al saló principal (conegut com Saló d'Or). D'aquest saló es passa a una altra sala coneguda com a Saló Blau. Sobre aquests salons, s'hi troben les terrasses –amb els murs recoberts de rajoles– i el claustre, que és un magnífic mirador sobre el mar.

Totes les façanes, de paraments blancs, incorporen elements decoratius recollits de diferents llocs: porta gòtica de Salamanca, capitells del monestir de Tallat i de Jaca, etc., amb altres encarregats per Deering a industrials i artistes sitgetans. Per a les obertures en què no hi havia decoració, Miquel Utrillo va encarregar a l'escultor Pere Jou la confecció de capitells.

Si bé, des d'un punt de vista arquitectònic, el conjunt dels edificis està més pròxim al Noucentisme, l'esperit que el va inspirar fou semblant al de Rusiñol en el Cau Ferrat. Com ell, Deering, tant a la façana del Palau (portes i finestres) com a l'interior (brollador, arcs...) va utilitzar elements constructius d'èpoques anteriors. També, com el Cau Ferrat, el Maricel serví per situar-hi una magnífica col·lecció artística, en aquest cas la de Charles Deering.

other section is the house situated between El Cau Ferrat and El Maricel, which Deering later allowed the painter Ramon Casas to use. Outside, the most notable features of the entire complex are the tower with embattlements, known as the Tower of Sant Miquel, and the bridge that communicates with El Maricel de Terra on the other side of the street.

Inside the main section of El Maricel de Terra is an impressive staircase that leads into the main room, known as the Gold Room, which leads into another room, known as the Blue Room. Above these rooms are the rooftop terraces –with walls covered with tiles– and the cloister, which is a marvellous vantage point looking out to sea.

All the white-faced facades have decorative elements taken from various places. The Gothic door, for example is from Salamanca while the capitals are from the monastery of Tallat and from Jaca. There are also a number of other decorative features which Deering commissioned from industrial manufacturers and artists in Sitges. Miquel Utrillo commissioned the sculptor Pere Jou to make the capitals for the openings that originally had no decoration.

Even though the group of buildings is close to Noucentisme from an architectural point of view, the spirit that inspired it was similar to that which influenced Rusiñol in El Cau Ferrat. Like Rusiñol, Deering used constructional elements from earlier periods both in the facade to the building (the doors and windows) and inside (the fountain, arches, etc.). Like El Cau Ferrat, El Maricel also houses a magnificent collection of art, in this case the works amassed by Charles Deering.

27

Casa museu Cau Ferrat, 1893-1894

Arquitecte **Francesc Rogent i Pedrosa**
Director de les obres **Jaume Sunyer Juncosa**

Carrer Fonollar, 8

L'any 1893, Rusiñol va voler tenir una casa a Sitges que li servís com a habitatge i taller, i que li permetés de continuar amb les seves estimades tertúlies artístiques i literàries. Amb aquesta finalitat, adquirí dues cases de mariners, edificis que es convertiren en el Cau Ferrat. Al maig del 1894, acabades les obres, Rusiñol hi traslladà la seva col·lecció de ferros –d'aquí el nom de Cau Ferrat– i altres objectes artístics que tenia al seu taller barceloní.

In 1893, Rusiñol wanted to have a house in Sitges that he could use both as a home and as a studio, and which would also enable him to continue his much admired artistic and literary gatherings. To this end, he purchased two sailors' houses, which he converted into El Cau Ferrat. In May 1894, when the works were completed, Rusiñol moved into his new property with his collection of ironwork, hence the name El Cau Ferrat –the Den of Iron. He also brought with him other objects d'art which he had in his studio in Barcelona.

L'accés a l'interior del Cau Ferrat es fa a través del tradicional portal dovellat, sobre el qual hi ha una interessant finestra coronel·la. Per a algunes de les obertures de la façana s'utilitzaren les finestres tretes del castell de la vila, el qual havia estat reformat anys abans per tal de construir l'edifici de l'Ajuntament. Just entrar dins l'edifici ens trobem amb un vestíbul les parets del qual estan cobertes per obres de Santiago Rusiñol, i també de R. Casas, I. Zuloaga i R. Pichot, entre altres. A través del vestíbul s'arriba al menjador –amb una llar catalana de rajoles–, del qual cal destacar la col·lecció de peces ceràmiques, a què Rusiñol era molt afeccionat. D'aquí es passa a l'alcova, on destaquen uns olis de Joaquim de Miró i una bona col·lecció de dibuixos de diferents autors relacionats amb el Modernisme. Des del menjador, s'accedeix per uns graons a la cambra brollador, nom que se li dona per tenir al seu centre una font medieval que havia estat al Santuari del Vinyet. En aquest punt, s'hi troben quadres que Rusiñol va fer en diferents moments de la seva vida; obres de R. Casas, dues figures nues i els dibuixos de *L'auca del senyor Esteve*. També hi ha una bona quantitat d'objectes ceràmics, escultures com *Les tres Maries* (segle xv), o també obres d'amics de Rusiñol com una *Maternitat*, de M. Hugué, i dues obres de l'escultor francès G. Violet.

No menys interessant és la cambra de treball, en què hi ha la taula on Rusiñol escrivia quan residia a Sitges. Hi són reunides les obres dels artistes que Rusiñol més estimava, com ara R. Casas, E. Clarasó, A. Mas i Fontdevila, I. Zuloaga, com també obres fetes per Picasso cap al 1900. També, però, a manera d'homenatge, hi ha còpies de Velázquez i Botticelli, artistes als quals Rusiñol tant admirava.

Al primer pis, hi ha un ampli saló on es troben la major part dels objectes de ferro que formen l'extraordinària col·lecció de Rusiñol. També s'hi poden veure els dos quadres d'El Greco, Sant Pere i Santa Magdalena i una esplèndida col·lecció d'objectes de vidre de diferents períodes. Completen aquest espai escultures i obres pictòriques d'importantes artistes –Zuloaga, Casas, Rusiñol, Clarasó, etc.– i altres peces que formen variades i interessants col·leccions artístiques.

The entrance into El Cau Ferrat is via a traditional vousoired door with an interesting mullioned window above it. Some of the windows in the facade were made using the windows taken from the town's castle, which had been altered some years earlier when the town hall was built. Just as you enter the building, there is a vestibule lined with works by Santiago Rusiñol, Casas, Zuloaga, Pichot and others. This vestibule leads into the dining room –with a Catalan tiled fireplace– which has a notable collection of ceramic pieces, which Rusiñol was very fond of. From here you pass into the alcove with oil paintings by Joaquim de Miró and a good collection of drawings by various artists linked to the Modernista movement. A few steps leading out of the dining room take you into the fountain chamber, which takes its name from the Medieval fountain in the centre which used to be at the El Vinyet Shrine. Here there are a number of works produced by Rusiñol at various points in his life, as well as works by Casas, two nudes and the drawings for *L'auca del senyor Esteve*. There is also a sizeable collection of ceramic objects, pieces of sculpture, including the 15th-century *Les tres Maries*, and works by Rusiñol's friends, such as *Maternitat* by Hugué and two works by the French sculptor Violet.

The work room, where Rusiñol used to write when he was in Sitges, is no less interesting. Here there are pieces by the artists that Rusiñol thought highly of, including Casas, Clarasó, Mas i Fontdevila and Zuloaga, as well as a number of works by Picasso dating from around 1900. By way of a tribute, there are also copies of works by Velázquez and Botticelli, whom Rusiñol much admired.

On the first floor, there is a large room which houses most of the iron objects that make up Rusiñol's extraordinary collection. Here you can see the two paintings by El Greco, a St. Peter and a Mary Magdalena, and a splendid collection of glass objects dating from various periods. This room also holds pieces of sculpture and paintings by distinguished artists –Zuloaga, Casas, Rusiñol, Clarasó, etc.– and other pieces that make up interesting and varied collections of art.

28

Monument a El Greco, 1897

Josep Reynés

Passeig de la Ribera; Carrer de Sant Pau

L'erecció d'un monument a Domenico Theotocópuli, El Greco, confirma definitivament l'atracció de Rusiñol per la figura i l'obra d'aquell gran artista. El monument que Sitges va aixecar a El Greco pot considerar-se com una de les solucions més particulars dins del conjunt de l'escultura monumental catalana, tant pel tema escollit com per la manera de fer-se realitat. La diferència amb la majoria dels monuments consisteix en el fet que normalment els grans homenatges tenen origen en una fe col·lectiva i aquí, en canvi, s'honorava una figura del camp de les arts, de la qual Sitges no havia sentit parlar mai. La població va acceptar a ulls clucs la proposta feta per Rusiñol, i no tan sols no hi va posar obstacles sinó que va participar activament en la subscripció popular que es va promoure per tal de fer el pedestal i esculpir la figura de l'artista cretenc. La figura fou encarregada a Josep Reynés. La primera pedra va col·locar-se el 25 d'agost del 1897. Un any més tard, el 29 d'agost del 1898, s'inaugurà el monument. En triar l'emplaçament, al passeig de la Ribera sota el carrer Sant Pau, Rusiñol va demostrar una vegada més la seva sensibilitat artística, la qual el va portar a preocupar-se de l'escenografia, tant del lloc com de l'entorn.

Rusiñol's high regard for the life and work of the great artist Domenikos Theotocopoulos is evident in the erection of a monument to El Greco. This sculpture, put up by the town of Sitges, can be seen as one of the most unusual solutions in Catalan monumental sculpture because of both its theme and the way it was realised. Most tributes have their origins in some collective urge, whilst here, a figure in the arts that Sitges had never heard of before is being honoured. The inhabitants blindly accepted Rusiñol's suggestion, and far from placing any obstacles in his way, played an active role in the public subscription raised to make the plinth and to sculpt the figure of this artist from Crete. Josep Reynés was commissioned to make the figure. The foundation stone was laid on 25 August 1897. One year later, on 29 August 1898, the monument was unveiled. By choosing the site on Passeig de la Ribera below Carrer Sant Pau, Rusiñol demonstrated yet again his artistic sensibility, which led him to concern himself with the setting, both of the site and its immediate surroundings.

29 ↗

Casa Antoni Serra Ferrer, 1902-1903

Arquitecte Salvador Vinyals i Sabaté

Passeig de la Ribera, 17

Edifici de planta baixa i tres pisos. De la façana en destaca la verticalitat donada a través de les obertures, que segueixen una línia ascendent molt marcada. Pel que fa als elements decoratius, són quasi inexistent i es troben únicament a les obertures de la planta baixa, a manera de trencaigües. Les dues baranes dels balcons, les del primer i segon pis, ajuden també a l'ornamentació del conjunt. Sembla que, com a la casa del costat d'aquest edifici, al primer pis s'hi havia de col·locar una tribuna.

A three-storey building. The facade has an interesting vertical effect due to the openings, which follow a very pronounced ascending line. There are virtually no decorative motifs, being found solely on the windows on the ground floor in the manner of a wash. The two balustrades on the balconies on the first and second floor nevertheless add an ornamental touch to the building. It would seem that a gallery was to have been placed on the first floor, as has happened on the house next door.

30

Casa Francesc Robert Yarzabal, 1901

Arquitecte Salvador Vinyals i Sabaté

Passeig de la Ribera, 18

Edifici de planta baixa i dos pisos. La façana és d'una gran sobrietat decorativa, tant en l'emmarcament de les obertures com en l'acabament. Possiblement, hi ha pocs elements deguts a la inclusió d'una gran tribuna que aplegava tot el primer pis. L'actual tribuna no té res a veure amb l'anterior, plenament modernista.

A three-storey building. The facade has extremely sober decoration, both in the window frames and the finish. It is possible that there are few elements due to the large tribune, which takes in the entire first floor. The current gallery is very different to the original, which was entirely Modernista in style.

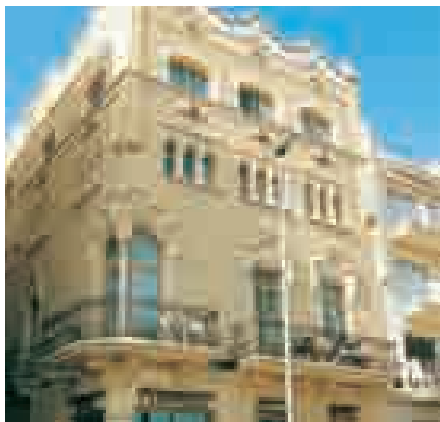

31

Casa Simó Llauradó, 1908

Mestre d'obres Gaietà Miret i Raventós

Passeig de la Ribera, 20

El projecte original consistia en un edifici de planta baixa i dos pisos. Posteriorment, amb un projecte de J. M. Martino, s'hi va afegir un tercer pis amb el mateix acabament de façana i amb la decoració originària. La voluntat de Gaietà Miret era remarcar l'angle on es troben les dues façanes. Amb aquesta idea, es va plantejar la finestra de la cantonada situada a l'espai on coincideixen les dues façanes. De llenguatge modernista, G. Miret va utilitzar una gran profusió d'elements decoratius i va preferir una façana de carreus per als paraments. La planta baixa ha estat transformada, si bé s'han mantingut algunes obertures. Al primer i segon pis, les obertures es mantenen tal com estaven en el projecte, si bé a la finestra en angle del primer pis s'ha substituït la columna helicoidal per una de llisa de pedra artificial.

The original design was for a three-storey building, but a fourth floor was added in a later design by J. M. Martino. This additional floor has the same facade finish and decoration as the initial work. Gaietà Miret's aim was to emphasise the corner of the two facades, which led him to design in a window on the corner where the two facades meet. Using Modernista language, Miret employed a profusion of decorative elements and opted for an ashlar facade. The ground floor has been altered, though some windows have been kept. On the first and second floors, the windows are the same as the original design, although the helicoidal column of the window at the corner of the first floor has been replaced with a flat piece of artificial stone.

32

Casa Marina Planas, 1908

Mestre d'obres Gaietà Miret i Raventós

Passeig de la Ribera, 22

En aquest edifici, l'arquitecte busca trencar la simetria. A la planta baixa, s'hi utilitzen dues obertures, una porta i una finestra, mentre que el primer pis se'n serveix de tres, una de les quals segueix l'eix de la porta, mentre que les altres dues estaven unides per la decoració i interpretades com si volguessin ser un mateix buit. La decoració floral que domina el conjunt i el coronament de l'edifici mostren l'acceptació del llenguatge modernista per part de Gaietà Miret. El segon pis, originàriament, tenia una galeria de quatre obertures, solució que avui ha estat substituïda per una obertura quadrada i un balcó.

In this building, the aim of the architect was to avoid any sense of symmetry. On the ground floor, two openings, one for a door and another for a window, are used, but on the first floor, there are three, one of which follows the line of the door, while the other two are linked by their decoration and are interpreted as if they were a single unit. The floral decoration that dominates the entire construction and the top of the building show how Gaietà Miret had fully absorbed the Modernista language. The second floor originally had a gallery with four openings, which has now been replaced by a square opening with a balcony.

33

Casa Isabel Ferret Martorell, 1899

Arquitecte **Enric Sagnier i Villavecquia**

Passeig de la Ribera, 29

És un edifici de planta baixa i dos pisos projectat per un dels principals arquitectes modernistes, segons un llenguatge neogòtic. Cada planta té diversos tipus d'obertura: a la planta baixa, s'hi utilitzen arcs lobulats; les del primer pis tenen llindes i rebranques adovellades, mentre que al segon pis hi ha una galeria formada per cinc arcs flamígers. El balcó del primer pis va de costat a costat de la façana i és de forma ondulada amb una gran cartel·la enmig de la volada. La casa s'acaba amb una barana que és una derivació dels merlets dels castells medievals.

This three-storey building was designed by one of the leading Modernista architects along the lines of the Neo-Gothic style. Each floor has various types of openings: on the ground floor, lobed arches are used; on the first floor, the windows have voussoired lintels and jambs; and on the second floor, there is a gallery consisting of five flamboyant arches. The balcony on the first floor runs from one side of the facade to the other and is undulating in shape. It has a large console in the middle of the overhang. The house is finished with a balustrade which is a variant on the embattlements of Medieval castles.

Ruta complementària recomanada / Recommended additional route

 Visita exterior i interior / Visit inside and view exterior

 Visita exterior / View exterior only

I

Casa Josep Mirabent i Gatell (Casa Font Llopart), c. 1878

Arquitecte **Jaume Sunyer i Juncosa**

Carrer Rafael Llopart, 1

Casa que va ser encarregada per Josep Mirabent i Gatell, pintor que va prendre part a l'exposició de belles arts del 1892 (Primera Festa Modernista). És un edifici aïllat, de planta baixa, pis i golfes, amb unes obertures circulars sobre les quals hi ha el terrat, d'on sobresurt un cos que serveix per il·luminar l'interior. Tot i que a través d'alguns detalls l'obra suggereix un gust arabitzant (ús del totxo, estucat, terracota de les baranes, etc.), el plantejament del conjunt és clàssic: cornises que separen els pisos, simetria de les obertures... A la façana principal, integrat en la llinda de la finestra central del primer pis, es pot veure un esgrafi que representa una paleta de pintor i que recorda l'ofici de la persona que en va encarregar la construcció. Estava situada enmig d'un jardí que, originàriament, era ple de flors i de plantes diverses, a les quals Mirabent i Gatell era molt aficionat.

This house was commissioned by Josep Mirabent i Gatell, a painter who took part in the 1892 fine arts exhibition (the First Modernista Festival). It is a detached building with two storeys and a loft area, with circular openings, above which is the roof. One part of the roof stands out above the rest, providing natural lighting to the interior. Even though some details suggest an Arabic flavour (the use of brick, stucco, terracotta on the balustrades, etc.), the design of the whole construction is in fact classical in conception. For example, there are cornices separating the floors, and the openings are symmetrical. On the main facade, you can see scratchwork on the lintel of the central window on the first floor, representing a painter's palette and reminding us of the profession of the person who commissioned the property. The house was originally set in the middle of a garden full of flowers and assorted plants, which Mirabent i Gatell was very fond of.

II (concertada / by appointment)

Hospital de Sitges, 1910-1912

Arquitecte Josep Font i Gumà

Carrer Hospital; Carrer J.R. Benaprés;
Carrer Vidal Barraquer

La planta està formada per tres cossos: un de central i dues ales laterals. El cos central, al qual s'arriba des del jardí i travessant un porxo, té dues ramificacions: l'església i el departament d'infecciosos. Pel que fa als cossos laterals de l'edifici, els formen una sèrie d'habitacions alineades en forma de pinta, a les quals s'accedeix per un passadís que es troba a la part frontal de l'edifici. Les façanes, de paraments emblanquinats, estan basades en un encertat equilibri de buits i plens.

L'arquitecte posà molta atenció a les formes de les obertures, molt variades, utilitzant arcs deprimits concaus, arcs carpanells rebaixats, arcs conopials, arcs deprimits convexos i arcs lobulats. Tots ells estan formats per maó vist. Un altre material senzill, però molt decoratiu, és el vidriat verd que s'utilitza en molts punts de l'edifici. La coberta és a dues vessants, i en sobresurt una llanterna coberta per una cúpula amb imbricacions de mosaic blanc i verd, que dóna llum a la caixa d'escala de l'accés al pis. Molt interessant és la capella de l'hospital, espai que acull un retaule del segle XVI.

The building consists of three sections, a central portion and two wings to the sides. The central section, which is reached from the garden and entered via a porch, is divided into two: the church and the ward for infectious cases. The wings consist of a series of rooms that open off one side of a corridor that runs along the front of the building. The facades have whitewashed facing and are based on a successfully balanced arrangement of openings and solid areas.

The architect paid a lot of attention to the shapes of the openings, which are very varied, using concave flattened arches, elliptical arches, ogee arches, flattened convex arches and lobed arches, all of which are in exposed brick. Another simple but highly decorative material is the green glass used in many places throughout the building. The pitched roof has a lantern covered by a dome with overlapping white and green mosaic. This lantern provides natural lighting to the staircase leading up to the first floor. The hospital's chapel, which houses a 16th-century altar-piece, is especially interesting.

III

Cementiri (Creu de Ramon Canudas)

Avinguda Balmins

Ramon Canudas i Ticó (Barcelona, 1858–Sitges, 1892), d'ofici gravador, va viatjar a París, on coincidí amb Santiago Rusiñol, Enric Clarasó, Miquel Utrillo i Ramon Casas. Quan Canudas caigué greument malalt, els seus amics catalans el feren deixar la casa de la Rue Chaumière i se l'emportaren a viure amb ells: primer a la Rue d'Orient i més tard al Moulin de Galette. Enyorat del seu país, volia tornar a Catalunya i el mes d'abril del 1892, coincidint amb una certa millora de la seva tisi, Ramon Canudas tornà a Barcelona acompanyat per Ramon Casas. A l'estació, l'esperava Enric Clarasó, el qual el portà a Sitges, a la Fonda Carcolse, on seria feliç fins a la seva mort, esdevinguda el 22 de setembre del 1892. Va ser enterrat al cementiri de la vila i damunt de la seva tomba Rusiñol –que en va presidir l'enterrament– ordenà que s'hi col·loqués la creu de ferro que, pocs anys abans, havia estat plantada al trist jardí de la casa montmartrense de la Rue d'Orient.

Ramon Canudas i Ticó (Barcelona, 1858–Sitges, 1892), was an engraver by profession who travelled to Paris, where he met Santiago Rusiñol, Enric Clarasó, Miquel Utrillo and Ramon Casas. When Canudas fell seriously ill, his friends forced him to leave his house on Rue Chaumière and took him away to live with them, initially to Rue d'Orient and then later to Le Moulin de Galette. He began to miss his home country and longed to return to Catalonia. In April 1892, when there was some improvement in his tuberculosis, he returned to Barcelona in the company of Ramon Casas. Waiting for him at the station was Enric Clarasó, who took him to stay at the Fonda Carcolse in Sitges, where he lived happily until his death. He was buried in the town's cemetery and, Rusiñol, who presided over the burial, ordered an iron cross to be placed above his grave. This was the same cross which just a few years earlier had stood in the sad garden in Canudas' house on Rue d'Orient in the Parisian quartier of Montmartre. Rusiñol's

L'estimació de Rusiñol per Canudas es demostra en els retrats que li va fer. Destaquen sobretot els dos olis que es troben al Cau Ferrat. L'un el representa en un interior parisenc, assegut davant d'una estufa, l'altre el situa a Sitges, malalt al llit.

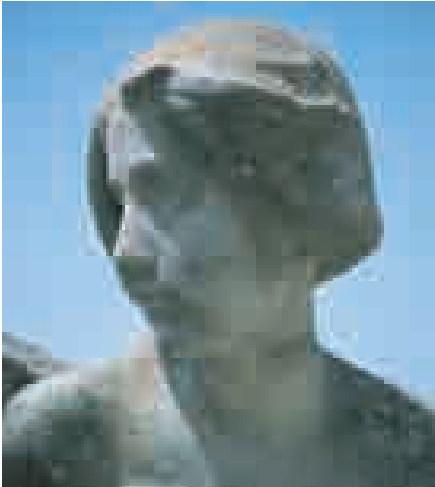
admiration for Canudas is demonstrated in his portraits of him. The two oils to be seen in El Cau Ferrat are especially noteworthy. One of them shows a Parisian interior, with Canudas sitting in front of a stove, while the other shows him ill in bed in Sitges.

IV Cementiri (conjunt d'escultures de l'època modernista), 1897-1903

J. Reynés, M. Fuxà, J. Llimona i altres

Avinguda Balmins

El període entre 1897 i 1903 va ser d'uns anys de molt moviment constructiu en la necròpolis sitgetana, ja que es van portar a terme treballs d'urbanització i es van aixecar rics panteons. A través d'ells, els seus comitents –els mateixos que bastien una gran casa a la població– desitjaven que aquells monuments funeraris fessin memòria de la seva personalitat perpetuar el record d'una manera pètria, i amb el desig que aquell espai esdevingués també el símbol de la seva família. Per altra banda, el cementiri de Sitges és una prova de com l'escultura del final del segle XIX i principis del XX estava formada per un amplíssim repertori de fórmules. Entre els principals panteons, hi destaquen els encarregats per Sebastià Vidal, Antoni Serra, Francesc Robert Yarzabal i el de Manuel Robert, obres de l'escultor Josep Reynés. També cal destacar els mausoleus destinats a E. Carreras Robert i a A. Carreras Robert, obres de l'escultor Manuel Fuxà, com també l'important conjunt modernista que l'escultor Josep Llimona realitzà per a la família Robert Camps.

There was a lot of construction work at the cemetery in Sitges in the period from 1897 to 1903. Development works were completed and a number of prominent pantheons were erected. Their future occupants –the very same people who had built themselves large houses in the town– hoped that these monuments would serve as an eternal reminder of themselves and that they would also stand as a symbol of their families. In addition, the Sitges cemetery is evidence of how sculpture at the end of the 19th century and in the early 20th century drew on a wide repertory of forms. The most important pantheons include those commissioned by Sebastià Vidal, Antoni Serra, Francesc Robert Yarzabal and Manuel Robert, all of which were the work of Josep Reynés. Also of interest are the mausoleums of E. Carreras Robert and A. Carreras Robert, produced by the sculptor Manuel Fuxà, and the Modernista work that the sculptor Josep Llimona made for the Robert Camps family.

V Celler de Garraf, 1895

Arquitectes Francesc Berenguer i Antoni Gaudí

Carretera C-31, de Calafell a Barcelona, km 24,5

Edifici que hi ha entre la Casa de Garraf i la carretera a Barcelona. L'any 1871 Eusebi Güell adquirí al Patrimoni de l'Estat la masia de Garraf i les terres veïnes i encarregà a Gaudí de fer-hi un pavelló de caça que no s'arribà a construir. Anys més tard, s'hi va fer aquesta casa destinada a celler, obra que ha esdevingut un important conjunt modernista. És un edifici plenament individualitzat i personal en el qual treballaren Francesc Berenguer i Mestres i Antoni Gaudí i Cornet. És un magnífic exemple d'arquitectura modernista que,

This building is set between the Casa de Garraf and the road to Barcelona. In 1871, Eusebi Güell bought the Garraf farmhouse and surrounding land from the Spanish state and commissioned Gaudí to build a hunting lodge, which was in fact never constructed. Years later, this house was constructed to be used as cellars for a winery, now an important Modernista building. It is a highly individual work which Francesc Berenguer and Antoni Gaudí i Cornet both worked on, between them producing a marvellous piece of Modernista architecture. In order to break

amb la finalitat de trencar amb l'arquitectura clàssica, preferia donar solucions asimètriques a la seves façanes i volums. Aquesta mateixa voluntat els porta a rebutjar l'arc de mig punt, que en aquesta construcció no s'utilitza ni per a portes ni per a finestres, tot preferint els arcs parabòlics. Altres solucions utilitzades demostren l'interès a trencar amb el clasicisme: la distribució de buits i plens, la manera de plantejar-se els volums, com també la desaparició de l'horitzontalitat renaixentista. Segons les zones del conjunt es mostra més la influència d'un o altre artífex: així, la capella està molt lligada a l'estètica berengueriana amb elements que es troben al costat d'altres plenament gaudinians.

with classical architecture, it was decided to employ asymmetrical solutions in the facades and volumes. This decision led them to reject the semicircular arch, which in this building is not used at all in either the doors or the windows, and to use parabolic arches instead. This rejection of classical architecture is further demonstrated by other solutions, such as the distribution of the openings and solid areas, the way in which the volumes are conceived, and the disappearance of the horizontality so popular in the Renaissance. The hand of one or other of the architects is to be seen in the various parts of the building. For example, the chapel is very closely linked to the aesthetics of Berenguer, with elements that are found alongside others that Gaudí was clearly responsible for.

VI ↗

La Pleta

Arquitecte **Francesc Berenguer Mestres** (atribuïda)

Oest del Pic de Martell

Edifici destinat a corrals, situat al massís del Garraf. Està format per tres cossos: un cos central, més avançat, i dos laterals. Les façanes són de pedra natural i estan emmarcades per fileres de maó vist, les mateixes que serveixen per dividir els diferents pisos de l'edifici i per envoltar les obertures de les finestres. El cos central està cobert amb teulada a dues vessants sota la qual s'obren quatre arcs a manera de galeria. El primer pis consta de tres obertures, mentre que la planta baixa en té quatre, entre elles el portal d'accés format per dovelles de pedra. L'arc que forma aquest accés té un disseny especial, allunyat de la tradició, tipus d'obertura que també s'utilitza per a les finestres. Amb el mateix interès de trencar amb les solucions clàssiques, el portal d'accés no està centralitzat, tot trencant així l'eix de simetria de la façana. Les finestres de la planta baixa són totes diferents, mentre que les dels altres nivells respecten les solucions tradicionals. A un dels costats de la casa es descobreix una interessant construcció de forma cònica pura de maó i pedra que serveix com a coberta del pou. Una adaptació intel·ligent de la xemeneia industrial, en la qual el seu artífex mostra una gran sensibilitat per resoldre un problema de manera senzilla i

Building on the Garraf massif to be used for animal pens, consisting of three sections: a central section that projects forwards and two side sections. The facades are made of natural stone and are framed by rows of exposed brick, which also separate the various floors of the building and surround the window openings. The central section has a pitched tiled roof under which there are four arches in the style of a gallery. The first floor has three openings, while the ground floor as four, one of the being the entrance door with stone voussoirs. The design of the door archway is very different from the traditional style, being similar to the openings of the windows. Again breaking with classical solutions, the entrance door is not central, thus avoiding any symmetry in the facade. The windows on the ground floor are all different, while those on the other floors are more traditional in style. To one side of the house, there is an interesting construction in the shape of a pure cone in brick and stone that forms a roof over the well –an intelligent adaptation of the industrial chimney, in which the designer shows great sensitivity in resolving a problem in a simple and successful way, thus producing an original yet practical solution. The work is attributed to Francesc Berenguer i Mestres, who worked with Gaudí on the construction of El Celler

encertada, la qual possibilita una solució original i pràctica fora del que és habitual o normal. L'obra s'atribueix a Francesc Berenguer i Mestres, col·laborador de Gaudí, amb qui participà en la construcció del Cellar Güell de Garraf. Fou autor de l'asil i del santuari de Sant Josep de la Muntanya, a Barcelona, i de la casa on visqué Gaudí, al Parc Güell.

Güell de Garraf. He also designed the shelter and shrine of Sant Josep de la Muntanya in Barcelona, and the house where Gaudí lived in Güell Park.

VII

La Plana Novella (Casa Pere Domènech i Grau), 1885-1890

Arquitecte **Manuel Comas i Thos**

La Plana Novella (Garraf)

Hem inclòs l'edifici de la Plana Novella en aquesta ruta, centrada a Sitges, encara que pertany al terme municipal d'Olivella perquè el camí que porta a la casa ha estat tradicionalment el Camí de la Fita, via que surt de Sitges i que travessa bona part del terme municipal.

De família sitgetana, Pere Domènech havia nascut a Isla Cristina (Huelva). A l'adolescència marxà a Cuba, on s'enriquí considerablement. Per construir aquest edifici, va recórrer al contractista Antoni Cartró, i també a altres artistes i industrials sitgetans.

De la façana principal cal destacar el seu pòrtic amb columnes, des del qual s'accedeix a l'edifici. Cal fer esment de la part superior de l'obertura central, on sobresurt una gran dovella, decorada amb una antefixa, en què hi ha les inicials del propietari. L'ornamentació de les façanes està basada en elements de ceràmica, de maó vist i de ferro, material amb el qual està construïda la gran barana de la balconada. Cal fer també especial referència a les escultures de Rafael Atché. De l'interior, cal subratllar-ne la decoració pictòrica de les sales.

La Plana Novella is included in this route, focused in Sitges, even though it lies within the municipal boundaries of Olivella, because the road that leads to the house was in the past the Camí de la Fita, a road from Sitges that crosses much of the municipality.

Pere Domènech was born on Cristina Island (Huelva) to parents who were originally from Sitges. While still an adolescent, he set sail for Cuba, where he became extremely wealthy. To construct this building, he used the building contractor Antoni Cartró and a number of artists and companies based in Sitges.

One particularly noteworthy feature of the facade is the portico with columns, which leads into the building. Also of interest is the upper part of the central opening, from which emerges a huge voussoir bearing the owner's initials. The decoration of the facades is based on ceramic elements, exposed brick and iron, the material used to construct the balcony's large balustrade. Mention must also be made of the sculptures by Rafael Atché. Inside, the pictures decorating the rooms are also of interest.

